

V. LANKAŠ.

Vlastnosti křesťanského vychovatele.

Bylo by zbytečno se šířiti o té staré a všeobecně uznané pravdě, že není vznešenějšího, ale i obtížnějšího úřadu, nad úřad učitelský, vychovatelský. Pracujef ne na vytvoření krásného uměleckého díla, ale na formování lidských duší, jež má nadchnouti pro Pravdu, Krásno a dobro a vésti k nejvyšším metám lidského ideálu k Bohu. Ideály veliké a vznešené musí proto rozechvívati duši jeho; neboť ideál osvětluje, ideál pobádá a konečně uchovává člověka před malomyslností, omrzelostí a mdlobou; ale ideál přenáší světlo a sílu svou i na jiné; celé okolí a prostředí, v němž duše ideální se pohybuje a pracuje, přebírá bezděčně s takového majáku světlo a jas, nadšení a sílu.

Jaký bude ideál učitele — ptá se Guibert?¹⁾ Chleba, postavení, hodnosti, peníze, zaopatření pro stáří? Ne. Těchto časných a světských věcí nemožno ovšem kárati; — jsou oprávněny, ba jsou často i povinností, zvláště pro ty, jichž výhody společenského života nezbavují materiálních starostí. Než jen to na mysli míti, vše jen tomu podříditi a to postaviti nad mravní a náboženské dobro dětí, toť nejenom nízký egoismus, toť zrazení svaté povinnosti, jež ukládá povolání každému učiteli.

Každý učitel má na starosti duše; za ně je zodpověden společnosti a Bohu. Společnost žádá po něm lidi zdravé tělem a duší, čestné a vlasti oddané občany; Bůh od něho požaduje nad to dobré křesťany, dobro milující a konající. Toť jeho úloha, již jen nerozděleně může plniti, chce-li býti opravdovým vychovatelem. Vždy mu třeba mysliti: „V každém dítěti ve škole vidím poklad Bohem mi svěřený. Nejen že nesmím ho zneužítí, já musím jej s největší pečlivostí v neporušenosti uchovati; ba více já musím jej rozmnožiti, plodným učiniti. Není dítěte bez chyb; ty musím odkryti a veškeré zlé snahy musím napravití. Není dítěte bez intelektuelních a mravních schopností; každému z mých žáků pomohu k rozvíti darů, jež Bůh mu dal.

¹⁾ „Les Qualités de l'Éducateur“; dle tohoto dílka výborného franc. pedagoga pracováno.

Otevru před jeho duchem širé pole vědění; není-li nic skromnějšího nad učení abecedě a gramatice, není též nic vzácnějšího, ježto v tom je klíč ke všem pokladům lidským geniem nahromaděným. Otevru jeho srdce lásce dobra; prosytím duši jeho šlechetnými cty spravedlnosti, počestnosti, šlechetnosti, soucitu lásky. Abych lépe vytvořil člověka a občana, vynasnažím se zvláště o vytvoření věrného křesťana: křesťana, který zná své náboženství, který se nestydí za to, že věří, který slyší hlas Boží ve svém svědomí a dle víry své skutečně žije i v životě soukromém i v životě veřejném, který bez lidského ohledu, je horlivým bojovníkem za věc Boží.“

Tak myslí a mluví dobrý učitel, který stále má oči na ideálu. On váží si svého povolání; lne k němu s láskou, kterou nic neochromí, nic neruší a nemate, ani obtíže práce, ani jednotvárnost zaměstnání, ani nevděk těch, jimž se věnuje. Na každé pokušení, jež se mu v duši vynoří, odpoví si: Mohl bych konati něco většího a záslušnějšího?

Dělník může býti zručným ve svém řemesle; než zpracovává vždy jen hmotu, více méně lacinou a bezcennou; vychovatel vytváří duše.

V každém domě, otec i matka zasluhují úcty; jsou strážci a ochránci pokladů Bohem jim svěřených; ale pečují a zvelebují jen obmezenou rodinu; vychovatel zvelebuje a zušlechťuje ne jednu rodinu, ale celý kraj, a má milovati jako své i děti, jež jeho nejsou.

Každý lidský život má jistý sociální dosah, poněvadž vstupuje jako prvek do složení společnosti; ohromný však je sociální dosah vychovatele, nejen proto, že mnoho jednotlivcův a rodin na něm závisí, ale proto, že on ve své ruce třímá společnost budoucnosti.

Není konu ctnosti, který by nesměřoval ke slávě Boží; ale nikdo nepřispívá účinněji k oslavě Boží a k prospěchu Církve jako dobrý učitel, neboť nejmenší úsilí s jeho strany má největší ozev v duších.

Znaje svůj ideál a miluje jej pro jeho krásu, učitel potřebuje jen se dáti do díla. Všechny jeho povinnosti shrnují se ve dvě: živiti svou duši, dávatí svou duši, neboť v té míře, jak dává svůj život, obnovuje jeho sílu.

I. Osobní kultura.

Každá bytost působí dle toho, co jest. To platí v plné míře a daleko více než kde jinde i u vychovatele. Vychovatel, ať dělá cokoli, ať se snaží jakkoli, konec konců jeho činnost bude vždy v poměru k jeho hodnotě. Kontakt se světlem sklání duše ke svatosti: nadpřirozený duch, který světce naplňuje, prozařuje jeho dílem, jeho slovem, celou jeho osobností. Hodnota charakteru, povznesenost duše, upřímné praktikování ctností stvořují kol učitele čistou, zdravou, silící atmosféru, kterou děti dýchající nemohou nestávat se lepšími, duševně zdravšími. Tože platí i o vědění učitelově; každé slovo učeného a vzdělaného učitele vnáší světlo do ducha; jeho škola je živoucím zdrojem, z něhož vědění prýští plnými proudy.

Jeť zákonem přírodním, že ovoce stromu je tím bohatější, čím míza silněji a hojněji proudí. Řeky též jsou tím majestátnější ve svém toku, čím

v mocnějších pramenech vody své nabírají. Než jaká míze bude cirkulovati ve stromu, jestliže jeho kořeny ji stále nečerpají v půdě? Jaké vody poplynou v řeku, jestliže deště nezrosují vrcholy, kde se prameny živí?

Jsme někdy plni podivu, že život zůstává neplodný, ačkoliv obětavosti neschází. Není neplodnost účinkem suchoty? A není tato suchost osudný výsledek nedostatku nebo nedostatečnosti osobní kultury? Živost vychovatele, který stále pracuje na živení své duše, nemůže býti neplodný. Ale — přízně se upřímně k tomu — o tuto osobní kulturu staráme se málo, nebo se vůbec nestaráme! Mnohý z nás nepečuje o svou vlastní hodnotu. A snad tato nestarostnost, tak zdomácnělá mezi námi, je pravou příčinou naší sociální slabosti. Kdyby energickou prací křesťanů, kněží a učitelů, byly veškery hodnoty dosaženy a v službu Boží uvedeny, intelektuelní i vědecká hodnota, ba i hodnota křesťanského ducha, byli bychom tak bezmocni, slabí, odstrkovaní, zneuznáváni jako teď? Položiti otázku, je ji rozřešiti; neboť každá hodnota žene v před a sílí věc, jíž slouží.

Guibert proto by si přál, aby vychovatel více o to stál a pracoval, aby platil něco, spíše než aby jednal; neboť, má-li jakousi skutečnou hodnotu, buďte jisti, že bude i jednati; snaží-li se však jen jednati, bude to spíše agitace než akce.

Věci tyto jsou staré a známé; běží jen o tom, jak to, že osobní kultura je tak zanedbávána?

Málo času — toť omluva u mnohých. Práce školské, které ducha plně absorbují a vyčerpávají, různé nutné mimoškolské věci a starosti, jimž se vyhnouti nelze, ovšem ponechávají učiteli málo času a plní ho malou chutí ku zvláštnímu pěstění osobní kultury. Ale jest to absolutně pravda, že se nám času nedostává, že se nám jen o m času nedostává? Hlubší a pravdivější důvod této nedbalosti je v hrůze před vnitřným úsilím. Činnost vnitřná nás stojí více práce než činnost na venek. Vnější úsilí je střeženo, podněcováno, bezprostředně odměňováno; úsilí vnitřné, naopak, uniká vši kontrole, nejeví se vždy nutným, zůstává vždy tu na světě bez sankce. Je bohužel jisto, že pohled Boha námi tolik nehýbá jako pohled lidí! Oddati se pracem vnějším a to opravdově a se zápallem, toť pro nás věc lehká; ale duši v moci míti a pánem jejím býti v běhu událostí a zaměstnání, toť vyžaduje námahy a úsilí. Jen vůle a silná vůle probije se všelikými překážkami osobního zušlechtění, osobní kultury, až bude nám konečně nemožno ideálu nemilovati a nehledati.

Guibert si přeje, aby učitel byl o třech věcech přesvědčen: 1. Že dosah jeho apoštolátu bude úměrný jeho hodnotě; 2. že tato hodnota, i kdyby byla velmi veliká s počátku, bude rychle vyčerpána, nebude-li živena a rozvíjena osobní kulturou; 3. že tato kultura, závazná pro všechny, je pro všechny též možná, jen když máme dosti vůle, abychom šetrně nakládali s časem a v moci měli sebe.

Co však má v sobě učitel pěstiti? Vše, co je v něm principem života a principem činnosti: svou víru, svou ctnost, své vědění. —

Víra učitelova.

Že víra, víra ovšem hluboká a silná je životním zdrojem lidské duše, a to nejmocnějším, je tisíciletou zkušeností prokázáno. Působí na rozum, ovlivňuje vůli, hýbe srdcem, osvěcuje a zušlechťuje krátce celého člověka. Učitel krom toho poskytuje ideál a udává mu cíl. Vírou poznává, že z dětí mu svěřených, má natvořiti lidi čestných, věrných křesťanů, schopných tu na zemi poctivě a řádně se živiti a křesťanským životem si nebe dobýti. Bez víry, co mohl by míti za cíl? Vytvářeti čestné a vzdělané lidi? Ovšem. Než k čemu to? Co získá při této tvrdé práci? Ostatně, bude věděti, co je čestno, co je spravedливо, když lidé, kteří nevěří, stále o těchto věcech disputují, jsouce beze vší pevné normy a vydáni na pospas čirému subjektivismu? Kdo dnes neví, že bankrot laické výchovy bude osudným resultátem nedostatku veškerého ideálu?

Práce učitelova je těžká, často plna hořkosti a zklamání, věčné začínání a rozsévání, takořka se zdá, že bez ovoce, — nuže, jaká síla ho bude při síle a idealismu udržovati? Strach, aby chleba nepozbyl, kariery si nezničil, ho snad upoutají k jeho práci. Než kdo se nám zaručí, že se opravdově oddá své práci, že se vynasnaží o její úspěch? Jeho svědomí samo může mu odpověděti, zda jeho úsilí je opravdové a trvalé. Nuže, — svědomí předpokládá pocit neviditelného: rodí se a žije z víry. Učitel, který dí: „konám vůli Boží, pracuji pod zrakem Božím, který sleduje mou opravdovou snahu, mé starosti, mé utrpení“, — nikdy neumdlí, nikdy nezmalomyslní.

A nejen odkryje mu víra cíl a dodá mu odvahy, aby trpělivě kráčel po cestě mu vytčené, víra stává se mu i mocným prostředkem k účinnému působení na duši: — vírou zmocňuje se učitel dětí. Učitel jeví se dětem obdán jakousi vyšší autoritou. Hlas pouze lidský ducha jen přivádí k rozkvětu; hlas Boží, který v učiteli se ozývá, duše rozechvívá a proniká. Zkušenost dále dokazuje, že cit číře lidské počestnosti je přechoasto slabý, aby děti uvedl k zlepšení vad a zlých snah, kdežto křesťanská víra, ovšem živá a silná, dovolávajíc se brzy citu lásky, brzy citu kázně, je mohutnou silou inspirující šlechetné úsilí kráčet v před k dobru a pravdě.

Konečně je víra drahocenný poklad pro každou lidskou duši, a učitel je tak šťasten, že tento poklad může dětem, jež vychovává, odkrývati. Podává jim tak orientaci pro život pozemský, odkrývá jim zdroj síly a útěchy pro boj a utrpení, jež je snad očekává, vnáší v duše jejich oheň a světlo. Víra je *unum necessarium* pozemského poutníka, a je-li tomu tak, pak, jak pečlivě musí i učitel, který ji má do duší mladých, zasévat, ji pěstiti; neboť na živoucím ohnisku jeho víry bude se zapalovati a síliti i plamen víry jemu svěřených dětí.

Guibert tu však vhodně upozorňuje, že těžko je dnes učiteli zachovati si tento tak nutný oheň víry v duši živý a čistý. Po většině oddáváme se tu illusi; víme, že je ctnost naše ohrožována, ale víru máme za zajištěnu; bdíme proto nad ctností, ale ne nad vírou. A přece víry ubývá, a ubývá jí návykem; i zvyk oslabuje v nás život a působnost pravd, které nás v mládí tak mocně jímaly! Atmosfera naturalismu, již bezděčně vdechujeme, rozežírá neviditelně i víru naši. Knihy, noviny, revues, konversace, okolí zasazují neviditelné sice, ale přece jen skutečné rány naší víře. Kolik z těch, kteří věří, myslí a jednají,

jako by nevěřili? A i z těch opravdu věřících, kolik jich je, kteří jsou bázlivi a ke všemu nadpřirozenému plní rezervy?

V ovzduší tak chudém dnes na víru, jak mohly by vyrůstati duše věřící, jak mohla by nynější generace býti mocně proniknuta duchem křesťanským? Ústavy katolické ovšem živí duše kandidátů chlebem víry a vyzbrojují je pro život důkladně, ale zachovají tyto mladé stromky ve styku s nezdravým a morovým světem svůj život víry a budou plodny? Ano, ale jen za jedné podmínky! Udrží-li své kořeny ponořeny a zahloubeny v tajemstvích víry, t. j. budou-li se starati, aby jich víra byla více osvětlována a živena.

(Pokračování.)

LEOPOLD BARTOŠ.

Péče o mládež na VIII. zemské konferenci učitelské v roce 1910.

(Dokončení.)

Znamenitou podporou těchto smutných zjevů mezi chudinou a lidem pracujícím jest „umravněný“ život v rodinách lépe situovaných, často i lépe vzdělaných, kdež mravní stránku neshledáváme o nic lepší, než mezi vrstvami nižšími. Příčina, že přece zdají se býti mravnějšími, jest to, že mravní přestupky obecného lidu dějí se veřejně, otevřeně, kdežto nízkost mravu lepších kruhů bývá zakrývána pláštěm bohatství, zevního lesku, strojenon uhlazeností, též úřadem, postavením, nadřízeností, mocí, rafinovaností. — President Spojených států amerických Roosevelt dával jednou soirée, ku kterému se dostavil v čtené míře washingtonský high-life. O půlnoci zhaslo elektrické světlo a nastal pochopitelný zmatek. Náhle se opět rozsvítilo a zjevil se zajímavý, ale pro účastníky soirée nepříjemný pohled: všichni elegantní páni drželi pevně své hodinky a chránili své tobolky, všechny skvělé dámy sňaly náhrdelníky a diademy. („Čas“ ze dne 18. ledna 1905 čís. 18.) — Vidno, že ani bohatství, ani vzdělání, ani vysoké postavení, urozenost a všecky ty cetky, na kterých si svět zakládá, nechrání člověka před hříchem — úpadkem mravním. Před tím chrání jen víra a náboženství, kterého právě v této polečnosti bývá nejméně. Za to však v této společnosti jest hodně „pokrokářských mūr“, které, nemohouce snést učení Kristova, vycházejí nejen nasít koukole do pšenice Kristovy, ale přímo setbu tu šlapou, trním námitek a lží dusí, skepsí a nevěrou ničí.

S úbytkem zbožnosti, se ztrátou víry hyne i láska k bližnímu, již tak srdečně se p. insp. Funtíček dovolává, a zmáhá se brutální egoismus. Opět neblahý zjev dnešní doby! Každý holobrádek s „pokrokem“ v ústech, každý nedouk „pokrokem“ se ohánějící, jest sobě světem. Má představu, ba fixní ideu, že jest nejen vládcem a pánem sám nad sebou, ale že je pánem všeho a v bezmezné „pokrokářské“ domýšlivosti dělá ze sebe „nadčlověka“, který neuznává autority ani na nebi ani na zemi. Poněvadž náboženství naše proti této nezřízené samolásce vystupuje, zhoubný tento egoismus potírá, nevážnost

k všelike autoritě zakazuje, proto dnešní „pokrokařské“ generaci, generaci to samých „nadlidí, jest solí v očích.

Z toho všeho, co tuto jen stručně napověděno vidno, že výtka p. Valentova: „příčinou zpusťlosti jest lhostejnost vůči mravu a náboženství a nevážnost k všelike autoritě“ padá na hlavu moderní pokrokové kultury. Že hlavními sloupy této nejen ve městech, ale zvláště na venkově jsou pokrokově organisovaní učitelé, o tom již zpívají vrabci na střeše. Abych tvrzení své dokázal, příkládám alespoň jeden doklad: „Jak píše vychovatel mládeže, organisovaný učitel. K zábavě, která pořádána byla na Hod Boží vánoční dne 25. prosince 1910 v Mouchnicích u Bučovic, bylo nám zasláno toto pozvání: „Velectění přátelé! Dovolujeme si Vám zaslati pozvání ku nedělnímu představení a doufáme, že se v plném počtu dostavíte. Záleží nám na četné návštěvě, neboť jak víte, dle klerikálního rozumu v tento den nesmí „prý“ se hráti a proto nám slibují věčné zatracení a budou prý nás bojkotovat. My však se nelekáme a doufáme, že bude v okolí dosti těch, kteří v neděli přijdou a tím ukáží, že nás čert za to nesebere, jako že ani zatracení nebudeme. Pozvali jsme i soudruhy koryčanské, kteří se snad v plném počtu dostaví a nás „neznabohy“ navštíví. Přijďte na toto pokrokařské dostaveníčko a uvidíte, že toho nebudete litovati. Sdělte nám proto do neděle, v jakém počtu se dostavíte a která místa Vám máme rezervovati. Doufajíce, že nás určitě navštívíte, voláme k Vám na shledanou v Mouchnicích. Za obec Baráčníků Karel z Bruchu, t. č. rychtář“. — Překvapuje — píše „Hlas“ — že takový dopis, v němž nelze najíti nejmenší stopy slušnosti a inteligence, napíše učitel Karel Bruch, jenž před třemi lety maturitní zkouškou byl uznán za způsobilého. Z dopisu je dále vidět, že organisované učitelstvo začíná provokovat katolíky i v jejich nejsvětějších citech náboženských a že pracuje přímo k rozvrácení náboženského míru.“

Proto chtěl-li pan Valenta býti upřímným referentem a milovníkem pravdy, tu při shora citovaných mnou jeho slovech měl volati vlastní svou stranu před soud veřejnosti, měl přítomným zástupcům organisace pokrokového učitelstva zahřměti do duše, by nepropůjčovali se více do služeb „pokroku“ který na jedné straně chce lid vésti cestou osvěty k čistému ideálu lidství, na druhé straně právě šířením lhostejnosti vůči mravu a náboženství a nevážnosti k všelike autoritě připravuje hrob mravní zkázy nejen mládeži, ale celému národu.

Ve lhostejnosti vůči mravu a náboženství a nevážnosti k všelike autoritě kotví i další zjevy, které pan Valenta pokládá za vlivy mravnost mládeže a výchovu školní ohrožující, totiž: necudný tisk a obrazy, tupení školy a učitelstva. Dobře praví, že dnes dostává se dětem do rukou více než jindy zhoubné četby dobrodružné, krvavé, erotické a pornografické a necudných obrázků, a že děti dočítají se v novinách o věcech, jež by jim měly zůstatí utajeny, — ale neřekl, kdo má o to hlavní dnes zásluhu!

Nemilé jest mně, že musím p. referenta upozorniti, že jest to strana jemu velmi blízká, o níž možno tvrditi, že pod rouškou „modernosti“ a „pokroku“ nechává k srdci dítěte plížiti se největší mravní špinu, četbu pak, k mravnosti navádějící, přímo odsuzuje, což patrně ze slov univ. profesora Dr. Jar. Nováka vzatých z prospektu R. Prombergra: „O četbě naší mládeže a o žákovských knihovnách“ (čís. 4. prosinec 1908). Čtete tam: „Ne mentorovat. Každému

mladému člověku se hnusí ony knihy k mravnosti navádějící Na střední škole jest mladý člověk dost jist před zlým světem hledá hrdiny, ne ufnukané, opatrné lidi za vzory hledá přímou, silnou velikost“ Jak strana jeho smýšlí o tisku katolickém, poznáme ze slov p. K. Gartnera, předsedy kulturního odboru organisovaného učitelstva, (Věstník uč. X. čís. 43. a 44.): „K špatné literatuře rozhodně patří i literatura klerikální. . . . Mizemou literaturou jest literatura klerikální, protože denuncuje v krajinských listech, fanatisuje lid, rozčiluje fantasiu lidu, podvrací rodinný život a připravuje o spokojenost. A že je klerikální literatura ohlupující, o tom se přesvědčíte, pohlédnete-li na Sv. Vojtěcha českého nebo německého Sv. Bonifáce.“ Za to nejdoporučovanější četbou jsou literární plody z pera Macharova, onoho básníka, jehož samy „Národní Listy“ nazvaly politování hodným ztřeštěncem, který se svými nadávkami, urážkami, surovostmi duševní špínou chce předváděti program osvětového a mravního obrození. A kolik takových Macharů, umravňovatelů, silí dnes ducha mladých lidí ať již svou „panenskou“ literaturou, nebo obrazy, divadly, časopisy! A to vše se děje ve znamení „pokroku“!

Pravím: Pokrokové hnutí to bylo, které jsouc ve službách atheismu mravní cit lidu otupilo, rozum člověka v jeho zdravé tvůrčí síle zatemnilo a vůli jeho dalo jiný směr! Jen se otažme knihkupce, co mládež naše nejraději odebírá a čte! Jen všimněme si, kterak ona, jako vosy syrup, obletuje výkladní skříně, kde vystaveny jsou reprodukce podobizen „dle přírody“! Nejedná se tu o žádné reprodukce obrazů z galerií a výstav, ačkoliv i v takových případech bývá často jméno slavného mistra pouhým jakýmsi posvěcením prostředku nestoudné hamižnosti. Tento zjev je tím smutnější, když i sám pokrokářský učitel k podobným fotografickým reprodukcím „dle přírody“ propůjčí své nahé tělo a to v posici, na kterou by skutečně bylo nutno volati policii. (Stalo se na Hradištsku.) — „Milý pane učiteli“, pravil mi knihkupec, když jsem ho upozorňoval, proč vystavuje tiskoviny, mravnost mládeže ohrožující, „jsem obchodník, rád prodám, a proto musím se řídit „vkusem“ odběratelů.“

A což divadlo! Bolno vzpomínati, že dnešní divadelní společnosti též podrobují se „vkusu“ doby a klesají na podniky čistě výdělkové, které počítajíce s „mravní úrovní“ návštěvníků uvádějí na scénu kusy lascivní. Ty jedině plní jejich pokladnu. Mnohem bolestnější však jest, že při nejpikantnějších scénách mladá studentstva i u přítomnosti svých profesorů nejvíce tleská a bouří a hrdinu nebo hrdinku „činu“ opět a opět na jeviště vyvolává.

Je-li takový mravní „pokrok“ pozorovati na poli umění, na jaké výši mohou býti dnešní časopisy! Mládeži doporučuje se časopis „Jaro“. Dle „Věstníku“ roč. IX. čís. 13. na schůzi učitelské jednoty Litovelské pravil kol. Lysek, že bez odporu je nejlepším dětským časopisem „Jaro“, neboť má nejpěknější tendence protiklerikální a antimilitaristické. Jak se v tomto „nejlepším“ časopisu dětském, píše, stačí tyto ukázky: „ . . . pámbu stvořil nebe i zemi a napadlo ho, že by to nebylo špatné, kdyby stvořil také člověka. Nasbíral si bláta, rozválel a vyhnětl a uplácal z něj tělo. Aby dobře uschlo, opřel je o plot, který tam stál, a šel si domů pro duši . . . “ (III. čís. 9. „Lež a pravda.“) V jedné básničce radí se tam synkovi: „Ja škrtám čtvrté přikázání, ať už třebas dětský vzdor mne někdy raní“ Ukázky ty mluví jasně, že pokrokářští učitelé doporučují časopis „Jaro“ jen z důvodu,

že se jím šíří „úcta“ k náboženství a „vážnost“ k autoritě! Nevěříte pane nadučiteli Valento?

Nejrozšířenějším pokrokovým listem politickým jsou „Lidové Noviny“, v nichž ve „Školské Hlídce“ ukládají předáci pokrokově organisovaného učitelstva výrony své paedagogicko-didaktické zdatnosti. List ten nezadá si se žádným pornografickým listem. Pravým rekordem mravní něžnosti dopisovatelské byl památný úvodník po ukončení zimního zasedání sněmovního r. 1910, nad nímž celá Morava žasla. Touto vlastností honosí se i jejich podčárníky. Tak ku př. v čís. 193. roč. 1911 můžeme čísti: „Já, cudný mladík, jenž nedotekl se ještě dívčích rtů, vyhledal jsem si k prvnímu polibku kyprá dívčí ňadra...“ I insertní část „Lid. Novin“ jest v tom ohledu známa; vždyť i vánoční číslo z r. 1910. ač bylo věnováno nevinné duši dětské, přineslo několik insertů nabízejících „Gumové a rybí“.

A v tom všem nechtějí hlasatelé „pokroku“ viděti vliv mravnost mládeže a výchovu školní ohrožující. Jedni farizejsky se omlouvají, že dobrého nic nepohoršuje, druzí největší necudnosti ať slovem, či štětcem a p. vyjádřené nazývají „nahou pravdou“, která má člověka před pádem chrániti. Rád bych věděl, kolik výstrahy skrývá se ku př. verších, které též Dr. Rožánek (díl II. str. 153.) z kalu literární perversity uvádí: „Z celého světa dělali si psiny a dobýt v světě všechněch panen klíny“,

„neznati Boha, nemít náboženství a utonout ve spoustě mnohoženství“, „a skoupit v celém světě nevěsty a nahé si je vmetat do cesty“ atd.

Chce-li pokrokové učitelstvo (dle slov p. Valenty) burcovati veřejnost, dokud nedosáhne zákonité ochrany mládeže proti těmto znemravňujícím vlivům, musí se ono nejdříve samo vyrvati z vleku „oné moderní osvícenosti“, která na „nahých pravdách“ staví svoji kulturu a moderní mravnost.

Konečně p. Valenta vidí zhoubu pro vychovatelskou činnost učitelstva v soustavném a dětem přístupném tupení nynější školy a učitelstva slovem a tiskem.

Ano, zcela správně! Miní-li to p. referent upřímně, pak musí se postarati o nápravu ve vlastním táboře; jest to pokrokové učitelstvo samo, které jak svým životem tak veřejným vystupováním, ať již tiskem nebo na různých schůzích nejvíce vážnost učitelstva a tím i školy ohrožuje. Nechci vzpomínati přestupků jednotlivců učitelstvo kompromitujících a zvláště charakter učitele-pokrokaře pěkně dokumentujících, jichž jsem byl očitým svědkem, aby nebylo vytýkáno, že „klerikální tisk denuncuje“. K tomu bylo by také potřeba delšího rozepsání. Připomínám však, že první otřes vážnosti učitelstva způsobilo pokrokové učitelstvo netaktickým domáháním se vyššího vzdělání. O něm platí slova c. k. zem. školního inspektora Ouředníčka pronesená na poslední zemské konferenci: „Tu vám pravím, že jste se dopustili chyby, když jste všude hlásali, že paedagogium nerovná se střední škole“.

A teď slyšme některé hlasy učitelů o učitelích! V „Moravském Venkově“, který „Věstník“ doporučuje, v čís. 5., roč. III., ze dne 12. ledna 1911 píše, jak redakce dotvrzuje, pokrokový učitel a pracovník v organisaci agrárního dorostu toto: „Myslím si ostatně, že všichni (rozuměj učitelé) nejsou jako mně známi učitelé v Kocourkovicích, kteří myšlení a studium hned po maturitě zalili pivním denním přerozováním ve směru k úpadku rozumovému . . .“

Podobně pro učitelstvo jsou málo povznášející slova „Školského Obzoru“ (citováno dle „Čecha“ roč. 1910 ze dne 8. října: „Bez piva a bez stálého vysedávání v hostincích nedovedou si učitelé mnozí kloudný život vůbec představit. Požitkářství ještě dnes je, bohužel ideálem mnohých také-učitelů! Jiného ideálu neznají. Kdy konečně i mezi učitelstvem anebo aspoň většinou jeho pronikne poznání, že člověk bez alkoholu může býti také živ. Učitelé abstinenti neměli by býti jen bílými vranami, ale zjevem obvyklým“. A sám „Věstník“ skýtá dosti ukázek, jak pokrokové učitelstvo se mezi sebou ctí. Jen čtème poznámky o liknavosti, netečnosti a pohodlí v návštěvách schůzí a placení příspěvků, o starých „přesloužilcích“, jak ujídají chleba, a uvidíme, jak šetrně se tu o učitelích píše. Nemyslím, že snad zlý úmysl, ale spíše spravedlivě rozhořčení vodívá tu péro učitele-dopisovatele.

Pokrokoví kollegové, nemajíce sami lásky a úcty k sobě, nemohou tuto sdílet s kollegy odlišného smýšlení. Za to, že tito dosud náboženství nepovažují za „jed z Judey“ („Věstník“ r. X. str. 849), ale že na něm chtějí mravnost budovati a vážnost k autoritě o ně opírat, jest po nich házeno ve „Věstníku“ a jiných pokrokových listech kalem urážek a výsměchů. Kadlčák, Mezírka, Koutný, Berg, Praxl, Tiray a j. jsou předmětem hrubých útoků, které nesnižují jen jejich čest osobní, ale též podřívají jim vážnost učitelskou. Na doklad uvádím alespoň jeden takový „přátelský“ projev vzatý z „Morav. Venkova“ roč. III., č. 5., r. 1911. Tam čtème v besídce „Methoda bicí“ toto: „Myslím však, že nějakého důkazu pro blbnutí dětí a surovost učitelovu v tomto (rozuměj Praxlově) případě nebylo potřebí. Klerikální škola i klerikální učitel musí býti takoví. Oblbování maličkých je článkem víry v paedagogice klerikální. Dá-li se na ni učitel, musí oblbovat. To je jeho poslání. Je mu predepsáno Římem, biskupem, panáčky. Klerikální učitel je nejvydatnější orgán tmy, nejplatnější zřízenec Říma. Toho valašsko-meziríčského výtečníka měl by arcibiskup Bauer pozlatit celého. Kolik ten učitel se asi už nazmrzačil dětí pro černý ovčinec“!

Pochopil jsem dobře smysl výtky o tupení nynější školy a učitelstva na zemské konferenci. Hlučný potlesk pokrokově organisovaných, kterým slova p. Valentova doprovázeli, mluvil jasně, kdo tu byl míněn. Ruku na srdce! Byl a jsem dosud čtenářem „Věstníku“. Jaký účel měly a mají farské episodky, kterými tak rád „Věstník“ své stránky plní? Mají snad býti paedagogicko-didaktickou potravou mladého dorostu učitelského? Býval jsem také přítomen schůzím učitelským v době, kdy ono oblékalo pokrokový kabát. Kollega „rozhledář“ odbýval své „školské rozhledy“ obyčejně tím, že přinášival výstřižky z různých pokrokových listů, samé to „líbeznosti“ snižující církev, náboženství, stav duchovní, katolického učitele a ku všeobecné veselosti třeba i hodinu sytil jimi ty, kteří „nelitující namáhavé a daleké cesty přišli, aby načerpali poučení a ideálu k další práci“. A dále, které časopisy k šíření lidového doporučuje „Věstník“ jako dobrou četbu? „Ruch“, „Havlíčka“, „Nový Lid“, „Buditele“, „Pravdu“! To jen proto, že se v nich stav duchovní, církev a náboženství hodně tupí, čímž dělá se v lidu nálada pro beznáboženskou školu a rozsévá se odpor vůči katolickému učiteli. Není to, p. naduč. Valento, šlechetné, když ti, kteří sami k sobě a také k jiným lásky a úcty nemají, na nedostatek lásky a úcty jinde žehrají. Dobře se tu hodí rčení o pštrosovi, který strčiv hlavu do písku, myslí, že jej nikdo nevidí. Tak i pokrokové

organisované učitelstvo, když své nadávky a urážky doprovází poznámkami o pokroku a mravnosti, myslí, že ony přestávají býti výronem nízké úrovně duševní a stávají se projevem vyšší potence pokrokového inteligenta. Toť velký omyl! Každá urážka jest dvojsečný meč, který nejen raní čest uraženého ale také toho, kdo uráží. Právě takovým hrubým vystupováním nejen ve „Věstníku“ ale i v pokrokových listech, v nichž „organisované učitelstvo jest silně angažováno, někde docela vede hlavní slovo, komanduje“; („Věstník“ r. X. č. 18.) samo svou autoritu u lidu podkopává a vážnost školy ohrožuje. Mnohými pamflety, katolické učitele napadají, sami sebe zraňují, a tím u vážné intelligence o úctu nevědomky se připravují. Stůj zde malá ukázka toho!

Po ukončení zemské konference psal „Pozor“ roč. XVII. dne 4. října 1910 takto: „Letoší jednání konferenční poskytlo to potěšitelné poznání, že vědecká zdatnost a úroveň českého učitelstva se zvedá“ Těmato očima hleděla pokroková Morava na vykonanou práci učitelstva moravského na VIII. zemské konferenci. Nyní vizme, jak učitelstvo pokrokové samo! Pan naduč. Valenta mluvě ve svém referátu o tělesném trestání ve škole uvedl mezi jiným tyto myšlenky: „Byly do nedávna doby, kdy všeliké podřizování chtění chovancova cizí vůli bylo vyhlašováno za kruté násilí na přirozenosti a mravním cítění dítěte právě tak jako každá práce, která byla uložena dítěti proti jeho vůli, označována za přetěžování, týrání a umrtvování dítěte. Z těchto dob datují se také přemrštěné názory o trestu. Dle mínění některých autorit — mezi nimiž jsou jména světového zvuku — měl by všeliký trest z výchovy býti odstraněn. Mínění toto dosud trvá a je to n. př. výborný pracovník na roli výchovné péče ve Švýcarsku Kuhn—Kelly, jenž zastává i vůči dětem mravně pokleslým náhled, že dětem těmto má se dostati výchovy a nikoli trestu. Jde-li tu o obyčejný trest vězení, soudem vyřknutý, je názor tento správný — jinak však je to *circulus vitiosus*, neboť výchova nemůže se obejít bez trestu . . . Výchova, která nenaučí poslouchati, sebe přemáhati a řádně pracovati, obejde se sice někdy bez trestu, ale mívá se vždy se svým účelem Tělesný trest přestal sice býti vychovatelským aktem, ale jest ve výchově dětí zpustlých osvědčeným prostředkem, vedoucím k cíli, když všechny ostatní byly vyčerpány. Poněvadž ve školách — zvláště ve městech — vyskytují se děti zpustlé, měl by zde tělesný trest jako prostředek výjimečný býti připuštěn v případech nutných Se stanoviska výchovné péče jest tělesný trest jakožto „ultima ratio“ prostředek nejen dovolený, nýbrž nutný . . .“ Na to v „Morav. Venkově“ dne 12. ledna 1911 objevil se podčárník „Methoda bicí“, kde pokrokově-organisovaný učitel píše: „Neví ani jediného rozumného důvodu pro bití ve škole, doma, kdekoliv. Jako není vůbec žádného důvodu pro trest vůbec Bije-li učitel, netrestá, nýbrž mstí se. A to je surovost. Když si učitel kupuje za 4 haléře rákosku, aby „těm holomkům dal“, aby se mstil, už má z třídy letět. Dobývat pařezy, čistit žumpy, podávat při stavbě sluší takovému surovci, ale ne vychovávat Pokrokový, t. j. rozumný a vzdělaný učitel nikdy nesáhne na dítě, a sáhne-li, měl by si raději ruku utít: minul se s povoláním“

Na soudě meziříčském svědčil také jeden učitel, který řekl: „Dokud není zvláštních tříd pro děti abnormální, je třeba tělesných trestů“ Snad minul ten pan učitel „abnormálními“ dětmi rozpustilost, uličnictví, nezbednost! Kdyby byl dobrým paedagogem, který myslí, pozoruje a povolání

své i s „materiálem“, dětmi, miluje, přišel by náhledu, že největší dětský nezbeda je v jádře nejpokornější a nejoddanější dušička. Ale je třeba tu dušičku najít, zdvihnout k sobě, upoutat, obejmout“

Touto kritikou chtěl pokrokový učitel dopisovatel „Morav. Venkova“, před veřejností pošpiniti a ve školské práci znemožniti katol. učitele Praxla a s ním všechny jeho kollegy, a zatím hrot této žíravé kritiky obrátil proti svým vlastním bratřím. Kdyby si býval rozřezal „Věstník“ s přílohou o VIII. zemské konferenci a přečetl referát Valentův, byl by si jistě rozmyslil, aby tímto práci referentovu a vědeckou zdatnost pokrokového učitelstva na konferenci projevenou tak kompromitoval! Psal-li zmíněný podčárník znaje obsah referátu Valentova, pak jeho soud nad referentovou prací je tím hroznější. Dle něho p. naduč. Valenta za to, že doporučuje tělesné trestání, není pokrokovým, rozumným a vzdělaným učitelem, měl by si raději ruku utít, minul se s povoláním a s ním ovšem všichni ti, kteří s vývody p. referentovými souhlasili. (Viz resoluci „Zřízení školní“ bod 3.)

Tím připojil jsem k obsáhlým referátům VIII. zemské konference učitelské „Péče o mládež“ několik doplňků. Látku však plně jsem těmito řádky nevyčerpal. Užil-li jsem místy slova ostřejšího, nestalo se tak ze zlého úmyslu. Při práci vedla mne upřímná snaha zdůrazniti pravdu a, pokud síla stačí, přispěti, by otázka mravní výchovy a péče o mládež byla ne, dle slov Funtíčkových, honbou za blyskotajícími, modními a moderními hesly, ale aby přešla skutečně v účinnou práci a byla též zdárnými výsledky korunována.

To se stane, budou-li si všichni vychovatelé mládeže vědomi zásady, že není výchovy, není mravnosti bez náboženství. Vhodně vzpomínám zde slov J. M. arcibiskupa Dr. F. S. Bauera (tehdy biskupa brněnského) pronesených na památném sjezdu učitelstva československého r. 1885 na Velehradě: „Jeť víra křesťanská nejlepším základem, nejbohatším pramenem a nejvěrnějším strážcem vzdělanosti a blahobytu. Ona uspokojivě odpovídá na nejdůležitější otázky, osvětluje nejtemnější stránky života; ona pokoj dává svědomí, vášně jímá v poddanost, plotem posvátnosti ohrazuje manželství a rodinu, hájí práv a majetku, úlevy skýta chudině a léčí všeliké svízele. Lepšího základu nepoložíš, bohatšího pramene neodkryješ a bezpečnějšího strážce nepostavíš. Na tom základě stůj, z toho pramene napájej mládež tobě svěřenou; a když ji propouštíš ze škol svých, kéž tento strážce doprovází ji do veřejného života!“

Dokud celý veřejný život nebude proniknut těmito zásadami, dotud hroznou obžalobou veřejnosti budou slova p. insp. Funtíčka: „Nejsou-liž všechny tisíce zpustlých dětí živou obžalobou nás dospělých a pokolení starších?“

ILJA.

„Nesmrtelnost duše“.

Jedna z nejvýznačnějších předností, kterými obdařen byl člověk hned při svém vstupu do života v ráji — byla nesmrtelnost, která se nevztahovala jenom na duši, nýbrž i na tělo.

Věčně měli žít první lidé, věčně požívatí radostí rajských, smrt neměla mít k nim přístup. Tehdy strašlivé slovo — smrt — bylo neznámo.

Đábel ve své zlobě umínil si, že by mohl zkusit sílu, vytrvalost Adama a Evy. Lest se mu podařila, đábel zajásal a prarodičové naši prchali do nejzazších končin ráje domnívajíce se, že se mohou skrýt svému životodárci — Hospodinu.

Leč mýlili se!

Hrozně potrestáno pokolení lidské za přečin prarodičů. A kdyby ničím jiným, alespoň tím, že každý musí jednou zemřít a při tom trapná nejistota, kdy se to stane.

„Nevíme dne, ani hodiny!“

Tělo nyní zdravé, silné podkosí v minutě smrt a to se skácí, aby nikdy nepovstalo.

Duše však neumírá, žije dále, navrací se k tomu, od něhož vyšla — k Bohu!

Životem nekončí se vše, neumlká epocha života, neuzavírají se dějiny života, nýbrž pokračují ve světě duchovém.

Zkoumáme-li dějiny národů, vidíme, že každý z nich věří v život posmrtný. Smrt jest jen mostem, přechodem v jiný svět, v svět lepší, krásnější!

Židé si představovali, že duše lidí spravedlivých očekávají v předpekli vysvobození, pokud nebe bylo zavřeno pro lidskou pýchu. Předpekli nebylo místem žalu, ani trápení, nýbrž místem klidného očekávání až padnou hradby zamézující příchod do nebe.

Teprve, když Kristus Pán na svatém dřevě kříže za nás prolil svou krev, když duše jeho „sstoupila do pekel“, teprve tehdy předpekli zmizelo — nebe otevřeno pro duše spravedlivé, peklo rozvírá se pro hříšné a očištec připravuje duše pro království nebeské.

Staří Egypťané věřili v nesmrtelnost duše. U paty pyramid, těchto nejstarších a největších pomníků, jež zřídila kdy ruka lidská, nalézáme viru v duši nesmrtelnou.

Egypťané věřili ve tři tisíce let trvajících stěhování duší. Domníva-li se, že duše zemřelých lidí jsou uzavřeny v těle zvířat, jako v žaláři, by takto trpěly za své hříchy. Jejich názory o nesmrtelnosti duše možno načrtnouti dle tak zv. „Knihy mrtvých“. „Kniha mrtvých“ počíná scénou, jež se bezprostředně odehrává po oddělení duše od těla: Duše člověka právě zesnulého obrací se k božstvu říše mrtvých a prosí o přijetí do této říše, vypočítávajíc veškeré své zásluhy, jež ji učinily hodnou této milosti. Duše tato nezůstává v prosbách svých osamocenou, neboť brzy připojuje se k ní skvělý kůr duší již oslavených,

— které za ni orodují, na zemi kněží za zemřelého k Osirisovi modlitby přímluvné konají. Konečně dovoluje Osiris zesnulému vstup do říše mrtvých řka k němu „Neboj se a pros za věčné trvání duše své i rozkáži, bys práh říše mé překročil“. K tomu slovu vstupuje do „místa úkrytu“, do amenthy či podsvětí. První věc, jež duchovní její oko naplňuje zde podivem, jest netušený lesk slunce, který se mu zde poprvé v říši mrtvých v plném lesku jeví. Unesen touto podívanou zapěje zesnulý hymnu ku poctě slunce, kterážto píseň náleží k nejkrásnějším a nejúchvatnějším plodům, jimiž lyrika egyptská vykázati se může.

Egyptané opatřovali mumie svých drahých pšenicí, aby byly zásobeny po zmrtvých vstání obilím potřebným k setí.

Idea nesmrtelnosti a věčné odplaty jasně vyjádřena jest ve starobabylonských pověstech o Izdubarově a Istařině cestě do podsvětí. Hroby babylonanů chovají jádra datlí, což svědčí o nadějích, s kterými národové zmínění pohlíželi na život příští.

Rovněž Řekové věřili v nesmrtelnost duše lidské. Slavný básník Pindar praví: Počestný a ctnostný muž může klidně hleděti posmrtnému soudu vstříc. Duším bezbožných však trpěti jest, když od těla se odloučí, tresty. Tam dole pod zemí pronáší ten, jemuž soudní moc byla dána, rozsudek nad všelikými přečiny, jež v říši Zevově byly spáchány. Dobří tráví tam život bez slz, u bohů cti požívajíce, jelikož v žití svém ve ctnosti nalézali potěšení své; nešlechtní však strádají tam v útrapách, na něž bez hrůzy patřiti nelze“.

Řekové mluví o tartaru a elisiu. Vchod nalézal se na nejjižnějším cípu poloostrova Balkánského zv. „Tenaros“ a hlídal ho vícehlavý pes zvaný „Cerberus“, Mrtvému dali do úst peníz „obolos“, aby měl čím zaplatiti Charonovi, jenž převážel duše zemřelých. Idea Lethe jest jednou z nejpoetičtějších myšlenek, jakou si možno představit, že člověk napív se z řeky Lethe na všecko zapomene. Krásněji nemůže býti vystižen stav bezvědomí

Dle Plutarcha lakomec bude pohroužen nejprve do roztopeného zlata, hned zase střídavě do olova ledového.

Plato praví: „Náboženství člověka obohacuje: v životě přináší mu klid duše a v smrti oblažující naděje“. Týž učil, že duše od těla oddělená v bytosti své tou samou zůstává, jakouž jest.

Herodot píše nejen o národě řeckém, že věří v nesmrtelnost, nýbrž i o pohanských Egyptánech, že věříce v nesmrtelnost duše lidské při pohřbech bohy prosili, aby duše do místa blažených přijali.

Římané přejali, jak známo, bájesloví řecké. Nicméně měli také svoje vlastní názory, jež svědčí o jejich víře v nesmrtelnost. Připomeňme si jen mány čili duchy předků, jež uctívali.

I tento národ měl místo „zavržení“ zvané „Tartarus“. — Tam přišli ti, jimž červ viny hlodal svědomí. Strašně trpěli za viny spáchané na světě.

Tantalos pro vraždu a pohoršení odsouzen k věčné žízni a hladu. Musil státi v řece, nad níž vypínal se strom plný překrásných plodů. Když si chtěl ovoce utrhnouti, vyšinul se strom do výše, když se shýbl, aby se napil, voda klesala.

Sisyfos pro odboj proti bohům musil valiti do vrchu ohromný kámen; když byl u cíle, svalil se tento dolů.

Inion pro vraždu a nevážnost k bohům připoután ke kolu, které se s ním otáčelo rychlostí nesmírnou.

Plegyas pro svatokrádež státi musil pod ohromným balvanem, jenž každé chvíle hrozil, že se sřítí.

Danaovny pro vraždu svých manželů neustále musily nabíratí vodu do sudu a štvány byly furiemi.

Cicero svědčí o nejstarších národech, že vůbec za to měli, že člověk po smrti těla dále žije a dokládá, že nemůže těm přisvědčiti, kdož za našich dob učí, že s tělem i duše býti přestává, ježto u něho vážnost starých více platí.

„Duše baží po onom, od něhož vyšla, aby v něm pokoje nalezla.“ (Seneka.)

Mohamed své stoupence udržoval v první řadě líčením ráje. V suře 38 stojí: „Sedmeré nebe připraveno jest těm, kteří uvěřili. Přijdou zajisté do zahrad edenských, plných tekoucích potoků, v nichž věčně přebývati budou; dostaneť se jim tam čestného a bezpečného opatření. Tam budou věřící odpočívati na měkkých poduškách, protkávaných zlatem a hedvábím, jsouce zdobeni zlatými náramky a oděni zelenými rouchy z tenkého hedvábí, protkávanými zlatem a stříbrem ze zlatých číši píti budou mléko, medovinu a víno smíšené s čerstvou vodou pramene Kafur, v němž nebude zárodků marných řečí a hříchů, ani jak dokládá prorok, nebude dělati bolení hlavy.

Hodovati budou s pannami, kterých ani člověk, ani džin se nedotknul, ladnými jako perla, dřímající na dně mořském, které nestárnou, ani nerodí, zůstávající věčně krásnými a věčně v prvotní své podstatě, pannami zraků cudně sklopených, pleti libezné jako ukrytá vejce pštrosí a velikých černých očí“

„Jdu k největším prorokům ráje, jako jest Noě, Mojžíš a Ježíš.“

„Když nastane déšť, rostliny přicházejí k sobě, podobně vzkřísí bůh věřící. Smrtí umrou a spí dobrý spánek“.

„Po zkríšení nastane teprve pravé peklo. Odsouzenci budou bydleti v palčivém povětří a ve stínu černého kouře, který zajisté chladiti nebude. Připravena jsou jim ohnivá roucha a vřelá voda bude vylévána na hlavy jejich. Z největšího pekla vyrůstá strom „Sakkum“, jehož plody, které se podobají hadí hlavě a pálí jako vřelý olej, synové pekla jísti budou a zapíjeti vodou horkou a zle páchnoucí.“

„Jak bídné to bydlo“, volá prorok!

Mohamed mluvil také o posledním soudu. „V ten den bude se točiti slunce, měsíc rozstoupí se na dvě polovice, hvězdy zajdou . . . Když trouba zazní podruhé, země zastkví se světlem hospodinovým; vše povstane a každý držeti bude v ruku knihu skutků svých. Závitky se otevrou, peklo se rozpálí a lidé vstanou ve stádech a sice každý v té podobě, jakou vášní byl na světě ovládán“, praví na jiném místě. Svárlivec a donášeč jako osel atd.

Most — do ráje jest prý tenčí než vlas lidský a ostrý jako nůž. Spravedlivý bude podporován od andělů, zlý do pekla se prořeže.

Při smrti prorokově byli andělé Asrael a Gabriel, kterýžto pravil „klíče ráje jsou dány tobě a nikdo tam nevejde před tebou . . .!“

Zeptejme se Mohamedána, co smýšlí o životě budoucím, o nesmrtelnosti duše a odpoví nám, že po smrti těla duše v ráji s Mohamedem a ve společnosti nejsličnějších tvorů rozkoší nevyslovitelných bude požívat.

A nyní si prohlédněme překrásné dílo Dante Alighieriho, italského básníka „Božskou komedii“, kde se nám předvádí obrazy ze života posmrtného. Dante odsoudil Mohameda pro lež do nejnižšího pekla.

Učení Budhovo spočívá v ignorování Boha Stvořitele i posledního cíle člověka, učí nihilismu (Nirvana.) Třebas že buddhismus jest z části proniknut vznešenými zásadami mravními, při tom však staví za žádoucí cíl bídného žití lidského věčnou nicotu.

V každém náboženství nutno zodpovědět otázku o životě záhrobním. Budha ji zodpověděl — záporně. Ničeho není! Život dle něho nemá pokračování — ztrácí se v nic.

Ale přes to učí Budha, že se duše vrací do nového života několikrát a přináší s sebou vůli a mravní stav, vzpomínku na minulý život nikoliv.

Budhisté učí, že tak zv. „převtělování“ stává se i ve zvířata jako slepice, husy, ovce, bývaly . . . Soudí, že zemře-li vyznavač, vstane opět k putování tímto životem. Teprve až se dokonale očistí, až postrádáti bude všech tužeb, vejde v „Nirvanu“.

U Indů, kdo hřešil žádostí, tomu budou oči klovati ptáci, jichž zobák jest tvrdý jako dýmánek a opět mu narostou. A to bude trvati po tolik tisíciletí, kolik okamžiků ta žádost trvala.

V náboženství indickém vypravuje se o nekonečném blahu dobrých na nebi u bohů, potom o hluboké propasti, do níž se vrhají zločinci a kdož odpírají služby bohům.

Nejlepší dokument víry jejich v nesmrtelnost podává nám posvátná kniha zvaná „Rigveda.“

Víru Číňanů v nesmrtelnost duše dosvědčují nám posvátné knihy jejich těmito slovy „Dlužno předkům přinášeti obět, jakoby byli přítomni; dlužno duchy uctívati, jakoby byli přítomni. Po smrti vrací se živoucí, vzdušná, jemná podstata do nebes.“

Dle Číňanů bude i ten v pekle trestán, kdo zůstal dlužníkem, nebo nedodal v čas psaní.

Co se týká národů germánských máme neklamné důkazy o víře v nesmrtelnost duše ve sbírce národních písní islandských zv. Edda. Tam čteme „Otec veškerenstva žije po všechny věky, ovládá celou svojí říši a spravuje veškeré věci, veliké i malé. On stvořil nebe, zemi i vzduch a vše, co jest na nebi i na zemi, nejdůležitějším stvořitelským dílem jeho jest, že stvořil člověka a obdařil ho duchem, jenž má stále žítí a nikdy nemá zahynouti, byť tělo v zemi hnulo, nebo na prach bylo spáleno.“

Podle Slovanů proměnila se duše vyšedší z těla na čas v podobu ptačí. Byl-li člověk dobrý, vzala na se podobu ptáka dobrého, obyčejně bílé holubice,

byl-li zlý, stala se duše ptákem dravým. Stálý příbytek duší nazývali staří Čechové — „naví.“

Na „Nových Hebridách“ vyvinul se názor, že mrtvý předek po smrti jsa bohem ochraňuje rodinu, která mu jest povinna poslušností a úctou. Rovněž náčelník mrtvý i nadále chrání svůj kmen, pomáhá přátelům a stíhá nepřátele.

V Tanně ctí duchy zesnulých předků jako bohy a míní, že i sestárlí náčelníci po smrti se bchy stávají.

Negři sev. Guiney činí rozdíl mezi dušemi zemřelých dle toho, jak lidé byli živi na světě; buď jsou dobré, nebo zlé.

V celé jižní Africe modlí se k duším zesnulých.

Hottentoti dávají zemřelým tutéž polohu dříve než je pohřbívají, jakou měli v lůně mateřském. Tím chtějí naznačiti, že mrtví spějí k novému zrození v lůnu země.

U některých národů nalézáme mínění, že jisté třídy lidstva dosahují v záhrobí zvláštního postavení.

Na „ostrovech Přátelských“ se věří, že duše vznešených vejdou do „ráje Bolota“, u obyvatelů Grónska jest víra, že přijdou do šťastné země Tongarsuka velkého ducha ty duše, které za života hodily se k práci, mnoho vykonaly, nalovily a vytrpěly; dále těch, kteří se utopili, pak duše těch žen, které po porodu zemřely.

Batakové na Sumatře věří, že má člověk tři duše, někteří věhlasní čarodějové počítají jich — sedm. Jsou-li duše nesvorny, člověk zšílí a onemocní, když jedna z těchto duší není v dobré míře. Jen jedna duše sídlí ustavičně v těle, ostatní trvají mimo tělo, jsou však s ním úzce spojeny.

Jedna duše vznáší se ve znaku člověka a chráního před klopýtnutím. Každá má své jméno, první sluje „Tondi Si Gomgom“. O životě po smrti nemají jasného ponětí říkajíce „kdož může něco jistého o tom říci?“ Přece však v nebezpečí vzývají ducha svého dědečka, ducha babičky.

Tahifané, Novokaledoňané, Papuové věří, že duch dříve než-li se odebere do říše duchů, rád prodlévá v kůlu, jenž byl mu vztýčen u úpatí hrobu.

Hererové v jižní Africe míní, že v náhrobních kůlech, ověšených amulety, sídlí duše předků. Slavíce kvas za mrtvé, obětují jim první kus masa.

Indiani sídlící na jihu věří, že loviti budou na nivách věčného jara jen ti, kteří za života byli dobrými lovci.

Tupinambové se domnívají, že duše lidí ctnostných (t. j. lidí, kteří mnoho nepřátel usmrtili a snědli) zajdou za hory, kde budou tančiti s dušemi otců v krásných zahradách, duše pak těch, kteří nehájili vlasti, snáseti budou věčná muka tignama, ducha zlého.

Karibové věřili, že duše zemřelých, udatných mužů žiti budou po smrti na ostrovech šťastných, kde dobré plodiny divoce rostou, tanec a hody se střídají způsobem rozmanitým, při nichž Aravakové, jejich nepřátelé, jim slouží jako otroci. Kterí za života byli zbabělí, odsouzeni jsou žiti za horami v krajině neúrodné.

Víra Ačaláků obětujících bohu slunci učí „Kdo vede život dobrý, slouží slunci, k jeho počtě obdarovává chudé, bude po smrti šťasten proměně se ve hvězdu, zlý pak trávití bude život jednotvárný a bídný mezi vrchy a propastmi, naplněnými zlou zvěří.“

Negři Guinejští věří, že po smrti postaveni budou před soudce božského, by dříve než přejdou řeku mrtvých se zodpovídali, jak světili svátky bohů, jak zdržovali se jídel zapovězených a že nezrušili slibu. Když se ospravedlní vejdou do ráje, jinak utopí se v řece.

U některých kmenů Negrů nalézáme bázeň před smrtí. Pokládají „onen svět za zlý a obávají se, že po smrti nebudou již pít rum, nositi krásné šaty a mít ženy“.

Nauka Zarathustrova (Iran) učí, že kdo spravedlivě a čistě žil na tomto světě, kdo Dévům nedal moci nad sebou, byl čistým a světlým, po smrti vejde jako duch čistý mezi duchy světla. Ještě třetí den po smrti duše přebývá poblíž schránky tělesné, teprve čtvrtého dne duch smrti odvede ji k mostu uchvatitele duší a před soudce Stravšu, který dobré i zlé skutky odvažuje na váze. Nábožnému přichází vstříc jeho život ctnostný v podobě dívky kvetoucí, jež štíhlostí, vznešeným obličejem a bílými rameny se stkvěje. Bezbožnému ukáže se jeho chování v podobě ošklivé děvky, jež vzbuzuje v něm upomínku na všechny jeho lži a nespravedlnosti. Dle rozsudku soudcova vchází duše přes most do říše chvalozpěvů, nebo jest uvržena od duchů zlých v propast zkázy a zničení.

Dle Tylora víra v život posmrtný jest lidstvu bez rozdílu vrozena, shledáváme ji u praobyvatelů amerických, u kmenů australských, u asijských národů, u starých obyvatel Evropy.

Kde ji není, tam byla člověku násilně vyrvána, než, čím více se blíží smrt, tím menší jest procento těch, kteří nevěří v nesmrtelnost.

A co mám o nesmrtelnosti praví nábož. katolické? Kristus poukázal na to, že duše nepomíjí slovy: „Nebojte se těch, kteří tělo zabíjejí, duše zabítí nemohou (Mat. 10, ²⁸). Lotru na kříži slíbil: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji“. (Luk. 23, ⁴³). V podobenství o bohatci a Lazaru ukázal nám nesmrtelnost duše (Luk. 26 ²⁶). Kristus praví, že Bůh Abrahamův, Isákův a Jakobův není Bohem mrtvých, ale živých (Mat. 22, ³²). Nyní vidíme v podobenství, potom tváří v tvář. Čeho oko nevidělo, čeho ucho neslyšelo, co v srdce lidské nevstoupilo, to připravil Bůh těm, kteří ho milují (Sv. Pavel).

V člověku jest pud po blaženosti dokonalé. Sám Stvořitel vložil jej v srdce člověka a když by tento pud neukojil, byl by Bohem ukrutným.

Hvězdy nad námi a země, jež ani nemyslí, ani necítí, ani nedoufají, po dlouhou řadu let podržují svou zevnější podobu; člověk — koruna tvorstva, — měl by býti stvořen jen pro několik hodin?

Daniel již napsal „Jedni procitnou k životu věčnému a druzí k pohanění, k věčnému zavržení. A moudří stkví se budou jako lesk oblohy a ti, kdož spravedlnosti vyučují mnohé, jako hvězdy na věčné věky“.

Duše lidská nepozůstává z chemických součástí a proto nikdy nepřestane existovati, rozklad její jest úplně vyloučen. A nebéře-li za své smrtí člověka, tím méně v budoucnosti. Jen Bůh mohl by duši zničit!

Mnozí věhlasní mužové pevně věří, že duše lidská jest nesmrtelná a také to potvrzují svým působením i životem.

Herites píše „Zeyer byl člověk věřící, hluboce věřící v nesmrtelnost duše, v posmrtný život věčný věřil, ovšem tak, jak sobě ty krásy a velebly spředl v bujné své fantasii“. — Až umřeme, budeme překvapeni“, řekl jednou. „To, co uvidíme, veškerými smysly lidskými nedovedeme chápat. Na smrt má býti člověk připraven!“

Zeyer, který zanechal nám velký počet vzácných děl, připravoval se pilně dle svých slov na smrt a věčnost, chodil do chrámu Páně, zpovědnice často byla jeho útěchou a Eucharistie posilou na cestě životem.

„Již čtyři roky odřekl jsem se vší filosofické hrdosti a vrhl se na náboženské ideje a city. Umírám věřící v jednoho Boha a věčného Tvůrce světa, kterého prosím o milosrdenství ku své nesmrtelné duši. Želím, že jsem ve svých spisech mluvil mnohdy o svatých předmětech bez úcty jim povinné, ale byl jsem stržen duchem své doby více než osobními náklonnostmi. (Zavět Heinova).

Alexandra Voltu zná celý učený svět. Císař Napoleon vážil si ho jako největšího učence. Zahrnul ho ctí a slávou, sám naslouchal jeho přednáškám. Než, jak velikým byl Volta učencem ve fysice, tak byl i skromným křesťanem. Denně obcoval mši sv., modlil se svatý růženec, který dle mínění moderních jest pro nevzdělance a přijímal svaté svátosti. O hodu Božím zdobil nádherně svůj dům v Komu, byl horlivým ctitelem Rodičky Boží a obraz její vždy uctivě zdravil, když šel kolem. Každou sobotu svítila lampička před jejím obrazem a když sluha někdy toho opomenul, udělal to sám Volta. Jak miloval Boha, tak miloval i své bližní. O svátcích — odpoledne — vykládal dětem v chrámě Komském katechismus. R. 1827 skončil zaopatřen sv. svátostmi. V rukou držel kříž a poslední slova jeho byla: „Páně v ruce Tvé, poroučím ducha svého“!

Slavný žák jeho, professor Macchetti praví o svém mistru: „Volta nebyl z filosofů, kteří vzdorně užívajíce talentu svého, touž měrou vzpírají se Bohu, kterouž se jim podařilo poněkud odrhnouti zákon přírodní. Takovým Volta nebyl. Jemu byly studie a vzácné objevy vždy novou a novou pobídkou podivovati se všemohoucímu Stvořiteli a milovati Ho, podivovati se nekonečnému množství tajů, jichž tak skrovňoučkou částičku mohl duch lidský dosud odhaliti. Poctivě kořil se Bohu, dárci všeho talentu a zřídla veškerého věhlasu.

Viktor Hugo psal Alex. Wennilovi: „Mezi Vámi a mnou panuje veliká disharmonie, ale i tajemná harmonie, jsouť mimo zem a člověka obzory, do nichž naši duchové vnikají a setkávají se. Jako Vy, tak i já náležím k těm, kteří věří v Boha a sebe považují za dílo stvořené, k oslavě Tvůrce. Přísné samotářství, v němž žiji a v němž, jak to na sobě cítím, brzy umru, nedá vzniku myšlenkám jiným. Mé nitro sestává z bolu a hosanna, kdy pomyslím na onen svět a kdy v mém mozku, v mé lebce vnikání nebe pociťuji

„Rád bych viděl muže spravedlivého, střízlivého, mravného, jenž by upíral Boha a nesmrtelnost duše, ale nikde ho není a nikdy nebude“. (La Brayre).

„Člověk nemůže věřiti v povinnost, nevěří-li současně v Boha, ve svobodnou vůli a nesmrtelnost. (Jules Simon).

Faust táže se Mefistofela: „Mocný duchu, jak bys žil, kdybys byl na mém místě člověka?“ Mefistofel: „Kořil bych se Bohu až do posledního dechu . . . Jeho přikázání bych zachovával co nejsvědomitěji, abych mohl dojít věčné blaženosti“. (Goethe - Faust.)

„Drž na způsob harfy aeolské duši svou výše nade všechny ruce lidí uprostřed vanutí nebe; nechť myšlenky Boží, paprsky hvězd a křídla poletujících andělů hrají na ni . . . (Krašiňský).

„Víra v nesmrtelnost duše a spravedlnost Boží jest novým darem od Tvůrce nám uděleným. Ta víra pouze dovoluje mi pokorně přijmouti smrt. Dnes doufám v spravedlnost Boží, neboť ji chápu, tak doufám, že kdybych mohl svěřit ducha svého v ruce matky, aby ona odměnila jej dle zásluhy, nedal bych jej s takovou důvěrou, s jakou dnes dávám jej v ruce svého Stvořitele“ (Slovacki).

„Duše musí někoho míti, k němuž úctu chová, jehož vznešeností podstatu svou posvěcuje“ (Seneka v listu XI. k Luciliovi).

Hilarius z Litoměřic: „Než bych víru, poslušensství a čest přestúpil a nepověděl to, co mi bylo na svědomí, chtěl bych mnoho těžšího podstúpiti než jsem podstúpil, neb za to bohdá čekám věčné své odplaty v nebesích“. (Z dopisu Vilému mladšímu z Risenberka.)

„Všichni jsme dle své nesmrtelné duše před Pánem rovni, všichni — ať král, ať žebrák — budeme dle jednoho zákona souzeni“.

I Sokrates již věřil v nesmrtelnost duše, neboť kdyby se byl nebál trestů za hrobem, proč žádal, aby zaň obětovali kohouta černým bohům, by tím byli udobřeni?

„Nesmrtelnost na mysli ti tane,
snad můžeš důvod pro ni povědít?

Ovšem, nejhlavnější důvod ten je,
že nelze bez ní nám se obejít“. (Goethe)

„Dvě hlavní dogmata náboženská, Bůh a nesmrtelnost, zůstávají rozumu nedokázanými, ale nelze říci, že mají na sobě pečet absolutní nemožnosti. Tklivé snahy lidstva o zachránění těchto dvou dogmat, nemají býti považovány za pouhé chimery“. (Renan.)

Svatý Martin Turonský, když přišel mezi Gally, seznal, že věří v život posmrtný. Mrtvá těla pálili na hranici a vše, co mrtvému náleželo, házeli do ohně.

„Víra v budoucí život jest tak stará, jako svět, tak rozšířená, jako pokolení lidské“. (Gamne.)

Proti nesmrtelnosti duše a životu posmrtnému vystupují přece nepřátelé církve sv. Kdo ničemu nevěří, nevěří ani v nesmrtelnost duše.

Soc.-demokraté ponechávají blahosklonně nebe andělům a vrabcům . . .

Neuznávají centrum — střed — kam mají směřovati svým životem, nemohou také připustiti, že duše spěje k spočinutí tam, odkud vyšla. Centrum věřícího člověka jest nesmrtelný Bůh, duše k němu směřovati musí. Kdo nechová úctu k Bohu, kdo se neposvěcuje, ten přirozeně nedbá také o duši

a vyvinulo se klamné mínění, že člověk jest jenom dokonalejší zvíře. A poněvadž zvíře nemá nesmrtelné duše, člověk nevěrec se také o ni nestará, leda až na něho sáhne — smrt!

V té době ozve se hlas svědomí tak mocně, že člověk nemůže odolati, běře alespoň poslední útočiště v tom, že se obrací.

Tertullian vyznal (Apol. č. 17.): „Lidská duše dle přirozenosti jest křesťanská“, a přece svět moderní se o to nestará. Následky toho vystihl již pověstný Bebel, když 23./2. 1890 na říšském sněmu prohlásil: „Pánové, víte to dobře jako já, že čím více mizí v massách víra v život posmrtný, tím důrazněji žádají massy ty, aby našly nebe na zemi“.

Výmluvněji nemohl nikdo mluvit!

A nevěrci básní dál . . . :

„My nechcem Boha víc, my nechcem jeho kněží,
jsme děti soumraku, my nevěříme víc,
až pod kamenem tam, jenž nade hrobem leží
a pak jen věčný klid a věčné, věčné nic!“

V Berlíně na spolkovém domě svobodné náboženské obce stojí: „Zaříd si zde život krásný a příjemný, neboť není onoho světa, ani shledání po smrti“.

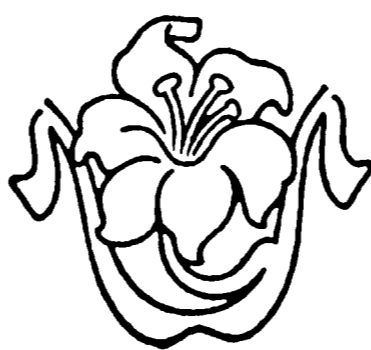
Komu máme děkovati za naše smutně proslulé časy? Nikomu jinému než nevěřivosti náboženské a pohrdání svatou pravdou.

„Nevěře, která proti náboženství bojuje děkujeme za ukrutnost a válku, sprostotu a lakomství, za moderní národní hospodářství a za zkázu duší, jež vyplývá ze všestranného zápasu za sobecké zájmy, vůbec za všechny výjevy pošetilosti a úpadek naší doby“. (Ruskin.)

Za našich dob mnozí by se obrátili na pravou cestu, ale dle mínění Coppéova, bojí se posměchu a opovržení. Dosvědčuje nám to sám universitní professor v Mnichově (Bavory) Döllinger. Když přátelé chtěli, aby uznal svou chybu odpadem zaviněnou, odpověděl: „A co by řekly o mně noviny, kdybych se církvi podrobil? Raději býti na věky nešťasten, než říci: Věřím v Boha . . .“

Pak arcíř marné jest dokazování a přesvědčování, když se někdo bojí vyznati pravdu před světem, aby se mu snad nevysmál. Lépe tedy zahynouti věčně, než vyznati svou víru v Boha, od něhož vše pochází i lidská nesmrtelná duše. Proč v prvních dobách dávali křesťané rádi život svůj pro Krista? Věděli zajisté, že za to spojeni budou s Ním v nebesích.

„Co platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši své škodu trpěl?
Přemýšlejme o tom často a uvažujme!“

F. JOSEF FELIX.

Význam náboženství ve školách sv. Jana de la Salle, výchova moderní a názory Dr. Förstera.¹⁾

V moderních školách vládne dosud omyl 18. století, že totiž vzdělání rozumu značí už zároveň i vzdělání vůle a charakteru; skutečnost však ukazuje se zcela jinak. Lidé rozumově vysoce vzdělání, nemajíce mravního vzdělání, stávají se nebezpečnými členy lidské společnosti. Vzdělání svého užívají jako zlodějské lucerny, aby bližního poškodili. Ba, vyskytují se dokonce příklady, že lidé moderně vzdělání nemají pro mravnost ani myslu (**morální blbci.**) Lidem pouze rozumově vzdělaným chybí mnoho, velmi mnoho. Především nedostává se jim sebevlády a sebekázně. Jejich nižší stránka, tělesnost a smyslnost vládne nad stránkou duševní způsobem osudným. Nízké pudy tělesné a chtíče ovládají rozum, zamořujíce každý lepší vznět ducha a nám se zdá, že lidé takoví téměř ani svobodné vůle nemají, byť i mnoho ústy o svobodě a volnosti myšlenek mluvili. Chtějí se vyžítí, ale nikoli podle ducha a jeho vyšší přirozenosti, nýbrž podle těla a jeho zvířecí přirozenosti, nic nedbajíce toho, že takové vyžítí značí současnou zkázu zdraví a zatemnění rozumu, znemožnění každého čistého vyššího vzletu lidského ducha.

Vůle jejich jest do té míry zeslabena, že podvoluje se naprosto pudu stádovosti, ačkoli mnoho mluví o emancipaci. V ohledu mravním klesají vždy hlouběji, ačkoli se prohlašují za nadčlověky a ústa mají plna pokroku. Do ústavu přišel sluha, který měl i pokrokové boty. Takoví lidé chtějí všechno jen pokrokové, ale zapominají, jak ponižujícím zpátečnictvím ve svém nitru otročí. Toť moderní zjev bezcharakternosti.

Jednotlivci chtějí vládnouti massami a sami nedovedou ovlásti sebe, svou nižší stránku, tělesnou přirozenost a její převrácenosti. **Chtějí autonomii**, ale mají pouhé auto a dávají se spravovati tyranisujícími vášněmi a náruživostmi.

A pohlédneme do života těchto lidí. Ve městech největších a nejvzdělanějších bývá jich nejvíce a nejhrubšího zrna. Příklady četné uvádějí se právě z Pařížských ulic. Jejich snaha odnáší se k tělesným požitkům; o nic jiného také nestojí. K účelu tomu třeba peněz, ale takoví lidé štítí se práce. Proto způsobem raffinovaným pomocí nástrojů uměleckých vloupají se do bytův a skladišť.

Nemocnice se plní namnoze neduživci tohoto druhu; choroby jejich prohlašují se obyčejné za nevléčitelné; ubožáci se vyžili podle těla a když jim nekyne naděje na ukojení další, zbavují se života. Toť plody výchovy čistě rozumové bez Boha.

Nestarájí-li se dnes rodiče o výchovu svých dítek, činí pro ně moderní škola v ohledu tomto pramálo; neboť podceňuje výchovu náboženskou.

¹⁾ Moderní tento filosof, duch vynikající bystrostí, jenž se dokonale vymanil z vládnoucího pudu stádovosti, jakožto protestant píše pro lidi „každé víry a každé nevěry“; s tohoto stanoviska povšechného nutno jeho slova pojímati; chce, aby byla předpravou k náboženství.

Dr. Jan de la Salle pojal ideál školního vzdělání zcela jinak.¹⁾ Svým učitelům klade na srdce:

„Vstupem v úřad učitelský přejali jste povinnost, spásu svých žáků vyhledávati se stejnou horlivostí jako svou vlastní; neboť jste se věnovali zcela posvěcení duší.

Kristus vás vyvolil, abyste poučovali dítky a vedli je ke zbožnosti. Uložil vám, s veškerou možnou horlivostí pracovati ve svém úřadě, abyste je posvětili a očistili slovem života a **vzdělali k slávě**, abyste je přivedli **k dokonalé mužnosti a k plnému stáří Kristovu, aby nedaly sebou zmítati každým větrem nauky a lstí lidskou, úskočnými léčkami svůdnictví v obcování ať se svými soudruhy nebo staršími**, kteří by je přemlouváním chtěli svést.

Učitelé jsou povinni vzdělávati dítky tak, aby se staly hodnými chrámy Božími a příbytky Ducha Svatého.

K tomu účelu předpisuje, aby po každém návratu ze školy zpytovali se, jak dostáli svým povinnostem během vyučování.

Dr. Jan de la Salle **žádal, aby charakter byl vzdělán už ve škole**; neboť v životě se netvoří, nýbrž pouze utvrzuje nebo se ničí. Dítky musejí od maličkosti býti navykány na sebezapření v malých věcech, na sebevládu, na sebekázeň ve škole při všem vyučování. Musí se pěstovati a vzdělávati jejich svědomí a šlechtiti cit a veškero smýšlení jejich při veškerých předmětech vyučovacích a to na základě náboženství. Jen tímto způsobem možno vychovati lidi ku pravé vnitřní, vyšší svobodě ducha, jenž se tělu a jeho převrácenostem dovede opřít a se emancipovati od temného, zotročujícího pudu stádovosti. Jen takto lze vychovati lidi vnitřně šťastné, charaktery, na něž může se spolehnouti rodina, každý člověk, vlast a celý národ.

Bohužel, veřejnost a úřadové nechápou ještě dnes tohoto samospasitelného ideálu křesťanské výchovy.

Bystrý duch genia položil základem všeho vzdělání mravnost zakotvenou v hluboké živé víře v Boha. Žactvo musí býti především přivedeno k Otci Světél a osvíceno tímto světlem nestvořeným a potom učiti se znáti věci stvořené. Denně bylo v jeho školách vyučováno půl hod. náboženství, přede dnem prázdninovým 1 hod. a o nedělích 1½ hod., tedy týdně celkem 5 hod. Tu bylo možno vštípati žactvu důkladně zásady víry a mravů, vyložiti význam liturgiky a dějin církevních a přednésti apologii křesťanskou a co hlavního při tom, navésti je k životu ctnostnému, vypěstovati charaktery pevné jako skály a čisté jako křišťál.

To se Janu de la Salle povedlo; Bůh jeho výchově žehnal.

Ve školách moderních věnuje se náboženství asi tolik pozornosti jako tělocviku nebo ručním pracím chlapeckým. Čas vyměřený náboženství ve školách obecných a středních stačí sotva ku vštípení hlavních zásad věrouky a mravouky; o svátostech nelze pojednati dle významu jejich a o ostatním sotva jest opravdu řeč; výsledky jsou, jak je dnes vidíme. Liberál profesor nebo učitel ubije ve 30 hodinách, co způsobil katecheta ve 2 hodinách, tak

¹⁾ Dr. Jan de la Salle, XIII. rozjímání o úřadu učitelském.

důkladně, že ze žáků stávají se očividně nevěrci, lidé nešťastní, rozervaní a zoufalí.

Ve školách odborných pokračovacích není vůbec žádné hodiny věnované náboženství. A přece právě v tomto věku, kdy ohlašují se mocně temné pudy tělesné a nezřízené chťice pohlavní, kdy vznikají nejsilnější pokušení těla a pochybnosti proti víře, potřebovali by jinochové vyučování náboženství a dobré rady katechetovy nejvíce. Bohužel, zůstávají osamoceni, bez rady a pomoci, vydáni tělu a nevěře na pospas.

Pud tyranisující stádovosti ovládá je na veřejnosti a vnitřní boje zoufalé seslabují pružnost ducha, jenž na konec hledá ve své tuposti spásu v opilství a je-li jemněji naladěn jeho cit, v sebevraždě.

Dr. Jan de la Salle vychovával lidi vnitřně svobodné a šťastné, mravní ušlechtilé charaktery, lidi vlídné a laskavé.

Moderní škola vychovává pokolení dnešní. Tím se liší obě školy od sebe; daleko velmi daleko jest moderní a nejmodernější škola za školou Jana de la Salle.

Po stránce vědecké dospěla moderní škola tu a tam mety stanovené Janem de la Salle; po stránce výchovné zůstala však na stanovisku téměř nekulturním.

Dosíci stanoviska vědeckého nebylo obtížno; ale dospěti stanoviska mravní výchovy jest moderní škole za dnešních poměrů učitelstva téměř nemožno.

Musejí opět nejdříve vzdělání býti moudří a zbožní učitelé-vychovatelé a potom teprve dá se doufati ve zdárnou výchovu v moderních školách; neboť veškerá výchova spočívá na hloubce životního názoru učitelova¹⁾, nikoli na methodě, ani na zákonech.

Účelem školy není pouze vpraviti žactvu formulky vědy, ale též **zidealisovati život**; proto výchova ve školách musí se řídití ideály a pěstování charakteru musí státi uprostřed školy.

Pouhá kultura intelektivní stává se dokonce absolutním nebezpečím pro charakter všude tam, kde není podřízena pěstování svědomí a cvičení vůle.²⁾ Tomu rozuměl už Aristoteles, an učil: „Mravní výchova jest důležitější, protože člověk, čím více jen intelektivně jest vzdělán, tím dříve zvrhá se v největšího nenasytu a stává se bytostí nejdivější“. Moderní filosof v tomto ohledu soudí, že „**vůle jest desetkrát cennější než vědění**“.³⁾

V moderní škole cení se více vzdělání tělesné, nežli vzdělání vůle; pěstuje se s nadšením **tělocvik a sport**. Payot soudí o moderním přemrštěném sportu v díle zvaném „Výchova vůle“: „Nepovažujme tuto touhu, jež nás vede zpět ku zvířectví, za pokrok“. Euripides pronesl mínění své následovně: „V Attice jest mnoho špatných lidí, ale nejšpatnější pacholci jsou atleti“. Z Juvenalova hesla „Mens

¹⁾ Dr. Förster, *Autorität und Freiheit*, 171.

²⁾ Dr. Förster, *Schule und Charakter*, p. 10.

³⁾ *Ibid.* 14.

sana in corpore sano“ učinil **Locke** materialistické dogma. **Tolstoj** je porazil slovy: „Mens sana in corpore sano“ bylo snad jednou docela správně. Dnes je správný opak toho; **jen zdravá duše udrží zdravé tělo**“.

Nepomáhá ani tak zvaná **filosofická propedeutika** ve vyšších třídách škol středních; žáci se nudí suchou logikou a abstraktní psychologií; lépe by posloužilo obírat se více konkrétními otázkami sebevýchovy a sebepoznání, vzbuzením a zjasněním svědomí. V nebezpečích a obtížích školního života má to důležitost též proto, že velmi mnozí mladí lidé v době školní trpí pochybnostmi náboženskými a proto potřebují velmi ethického povzbuzení, jež nevychází od posledních, nýbrž od nejbližších otázek a jich hlubší duševní charakter tak vyjasní, jich nejdokonalejší rozřešení náboženstvím tak konkrétně vyloží, že žák pochopí: Náboženství jedná právě o věcech nejbližších, jen že se stanoviska nejvyššího; není žádným odbočením od života, nýbrž právě odpovědí na jeho nejintimnější a zdánlivě nerozřešitelné otázky a konflikty; jest půdou, na níž jedině stane se člověk pánem nade vším otroctvím, nade vší úzkostí a nade vší vinou.¹⁾

Tot úkol určený výhradně náboženství; moderní filosof naň upozorňuje vzhledem ke školství státnímu. Jan de la Salle uvedl vysoký tento ideál v život už přede 200 let.

Bez náboženství.

Mladí lidé, kteří byli vychováni bez náboženství, nejsou pouhou společenskou mravoukou trvale uspokojeni. Přirozené popudy k dobru potřebují ještě vyšších výkladů a výhledů, aby vystačily na násilí vášní a tíhu sobeckosti: Máme sice v nitru vyšší přirozenost, ale tato lepší částka naší bytosti jest znečištěna všelikými přísadami a nemá zářivě jasnosti a proto bojující člověk žádá ideálu a vzorů úplně očištěných a právě nejlepší a nejsilnější mladí lidé touží po víře ve svět čistě duševní, v říši dokonalosti, v níž je vše úplné, co zde jest pouze částkou. Také duševní naše přirozenost žádá místa, kde by spočinula její touha a splynula s prazdrojem života. Z hlubin zkušenosti lidské vytrysklo vyznání sv. Augustina, že nespokojeno je srdce lidské, dokud nespočine v Bohu. Víc a více nevěřících mladých lidí naší doby přiznává si tajně, že jim moderní osvícenost pro tyto potřeby dala místo chleba přece jenom pouhé kamení a pocífuji s hlubokým vystřízlivěním a tísní, že bez pevné víry ve věčné pravdy není vůbec možno se vážně vychovávatí . . .²⁾

Co tu souditi o Francii, kde ze škol Bůh byl vypověděn a mládež stala se zkušebním materiálem nezkušených učitelů?

„Jak důležitá jest morální inspirace od církve na státu nezávislé, ukazuje se zvláště při výchově mládeže. **Novější vývoj laické školy ve Francii** jest velmi poučným příkladem, že vyučování morální sankcionované státem, vede konečně ke zrušení veškeré mravnosti; neboť jest podřízeno různým názorům různých stran.³⁾

¹⁾ Dr. Förster, Schule und Charakter, 67.

²⁾ Lebensführung.

³⁾ Autorität und Freiheit 116.

Člověku bezděky přijde přímé podezření, bojí se mravnosti, nemaje síly ovlásti své plebejské pudy. Světlo přišlo na svět a lidé milovali více tmu; neboť skutkové jejich byli zlí. Ohánějí se moderní pověrou, že víra se protíví vědě, zapomínajíce, že platí podnes slova: „Náboženství křesťanské jest kořením, jež vědu chrání, aby se nezkazila“. Tak soudil už **Baco Verulamský**. „Jeho výrok platí i v tom smyslu, že vědecký idealismus sám sílu svou čerpá ještě z oné veliké nábožensko—mravní tradice“, dokládá moderní filosof.¹⁾

V moderní škole, od obecné až po university vidí se citelný nedostatek **pěstování citu a tupost smýšlení**. Moderní filosof o tom praví: „Není to pravou hanbou, že právě v kruzích nejvyšších ústavů vyučovacích kráčí dosti často ruku v ruce zaměstnání s nejvyššími předměty vyučovacími úplná tupost myšlení v otázkách osobní kultury? Tupost se tu říká místo zkaženosti. Mladí lidé mají často tupý cit, v oboru duševním úplně nedostatečně živený a nevědí cesty k oživení“.²⁾

Lidé takoví bývají v jednání zvláště s jinak smýšlejícími spoluobčany náramně hrubí, až suroví, k osobám níže postaveným necitelní, až ukrutní a k služebnictvu chovají se jako tyrani. To vše právě proto, že jich cit nebyl vzdělán, ba, ani návodu ku vzdělání citu nebylo jim poskytnuto.

Dr. Jan de la Salle vodil své žáky mezi chudé a nuzné trpící lidi, kdež sám dával příklad křesťanské lásky, soucitu a milosrdenství, naváděje žactvo ke skutkům podobným. Tím učil je všímati si života bližních, uvažovati o jeho poměrech, aplikovati ze života a cítění vlastního na život a cítění bližního, účinně přispívati v nouzi a utrpení, čímž pěstoval a ušlechťoval city svého žactva a naváděl je k tomu, aby žili život hluboký, plný, plodný a promyšlený.

Připomíná tu slov Písma: „Víra beze skutků jest mrtva“. „Kdybych prorocství měl dar a všechna věděl tajemství a veškeru obsáhl vědu a kdybych sílu měl víry, že bych přenášel hory, ale lásky kdybych neměl, nic bych nebyl“.

Žáky nutno pro tyto nauky získati a příkladem ukázati, jak je uvéstí v život.

„Všech příležitostí vhodných při vyučování, jež se naskytují při různých předmětech vyučovacích, použití dle okolností času a místa ku mravním reflexím“.³⁾

„Dnešní škola vůbec nevychovává dítek, aby si vydaly počet o tom, co samy zažily, ale uspává dokonce tuto schopnost v míře úžasné; dítky takové nemají ani jasného vědomí o své vlastní zkušenosti a zažitých událostech, což ovšem má za následek neoživené myšlení a nepromyšlené žití.“⁴⁾

Odtud ona úžasná lehkomyšlnost, s jakou vstupují mladí lidé do života a jím procházejí beze smyslu pro vyšší ideály, naplnění drsným sobectvím, oddání hrubé smyslnosti a požitkářství, životu na prázdno. Tak lidstvo se

¹⁾ Ibid. 102.

²⁾ Schule und Charakter, 64.

³⁾ Dr. Jan de la Salle, Rozjímání II. o školním úřadu,

⁴⁾ Dr. Förster, Schule und Charakter, p. 65.

odučuje myslet a cítit; to ponecháno jest jen vzácným jedincům. Tím jeví se úpadek moderního člověka oproti člověku středověkému. Celá moderní civilisace působí v tomto ohledu záporně, protože pozbyla svou bezmyšlenkovitostí a bezcharakterností, touhou po smyslných požitcích principu vyššího života duševního, náboženství.

V moderní škole klade se důraz na vzdělání umělecké; hlavními prostředky k tomu jsou: kreslení obrazy, sochy, modelování. Nedá se upříti, že tyto věci mají vliv na vzdělání vkusu, estetické soudnosti, ale nikoli na vzdělání svědomí a vůle. Naopak předvádí-li se žactvu tu a tam nějaká pikantní nahatina, dráždí se temné pudy pohlavní, jež vedou přímo k nemravným výstřednostem.

Ke zjednání uhlazenosti v chování doporučují někteří pp. učitelé, zvláště na školách středních, obcování s osobami druhého pohlaví, což má následkem stav podobný.

Odtud dá se vysvětliti množství přímo bestiálních případů nemravnosti, zoufalosti a vražd mladistvých zločinů, jež v době nejmodernější proskakují dosti zhusta denními listy.¹⁾

Moderní filosof praví: „Mladí lidé naší doby jsou na tom velmi zle; žvanilové a slovičkáři mluví dnes do mládeže o věcech, kterým sami nerozumějí.“²⁾

Vynášejí **moderní individualismus**, jenž neznačí nic jiného, nežli vládu absolutního dilettantismu v oboru, v němž potřeba koncentrovaného prohloubení zcela zvláště vyniká.

Již v Platonových Dialozích konstatuje **Sokrates**, že sice každý považuje to za samozřejmé, že jen ten smí udělati plášť, kdo svému řemeslu řádně se vyučil — ale v otázkách životní moudrosti odvažuje se z působem až úžasným každý tlachal a nevědomec přednášeti své nápady s důležitou tváří před veřejnost.

¹⁾ Výroční zpráva Karolinského gymnasia v Lipsku za šk. rok 1910/11 přináší následující tragickou událost. Průběhem tohoto roku tři žáci skončili sebevraždou. V noci před počátkem nového roku školního odešel Friedr. H. jakožto čtvrtý do I. tř. přesazený dobrovolně s tohoto života, majitel úplného nadačního místa a královského stipendia 100 marek. Co ho vlastně k tomuto smutnému rozhodnutí pohnulo, zůstane asi navždy nevysvětleno; zdá se, že nepřislušnou četbou ztratil vnitřní rovnováhu. Budeme láskyhodného a nadaného žáka, při jehož vystavení na výslovné přání příbuzných se škola nezúčastnila, rádi býti i s bolestí vzpomínati.

9. ledna 1911 zemřel vlastní rukou žák Werner N., jeden z nejnadanějších žáků, jež gymnasium dosud mělo. Ve psaní zanechaném dosvědčuje, že skutek není v žádném vztahu k životu školnímu. Záznamy svědčí, že N. žil v doměnce jakoby ztratil sílu a odvahu k životu.

V noci z 31. ledna na 1. únor skončil Erich P. život pádem z okna. Dle sdělení ubohého otce zdá se, že syn po těžkých vnitřních bojích ztratil odvahu k životu; ve svých zanečených slovech na rozloučenou vyslovil se zřejmě, že škola na smutné události nemá pražádné účasti. P. byl velmi nadaný žák, jenž při zkoušce dospělosti byl by dostal známky I až IIa a opravňoval k nejlepším nadějím. Zanecháme tomuto tak časně zesnulému laskavou vzpomínku.

Případy podobné známy jsou také z pražské university, kde nevléčitelná nemoc a duševní skleslost byly příčinami sebevražd.

²⁾ Dr. Förster, Lebensführung.

Předností touto vyznačuje se právě doba naše.¹⁾ Celý svět hledí dnes na vzdělance akademické, aby ve svých pochybnostech se poučil; ale pozorujeme-li tyto vzdělance trochu blíže, seznáme, že sotva kdy byla doba v níž by učenec k takové vůdčí úloze méně byl schopen než nyní. Ještě nikdy nebyla vláda jednostranného specialismu tak veliká jako dnes. V takovém studiu stojí dnes i sama filosofie.

Jane Adams soudí právem: „Učenci oddávají se dnes namnoze žízni po vědění do té míry, jež není v žádném vztahu ke skutečnému životu, přenechávajíce charlatanům ony problémy, jež dotýkají se spásy lidstva nejhrouběji. Vedle cenné práce jest nyní na vysokých školách mnoho duševní lenosti, mnoho prázdného zaměstnání s úkoly, jež nejsou v žádném vztahu s nejnütnějšími záležitostmi kultury.“²⁾

Též **Goethe** poznal, kam směřuje moderní způsob výchovy, když pravil: „Místo rozumného poučení a klidného působení, roztrušuje se úmyslně semeno a plevel zároveň na vše strany; není tu žádného středu, k němuž by se směřovalo. Každý jednotlivec vystupuje jakožto učitel a vůdce, vydává své dokonalé bláznovství za dokonaný celek. Tak ruší se cena každého tajemství a víra lidu se znesvěcuje; vlastnosti, jež se dříve vyvíjely přirozeně ze sebe, pracují nyní proti sobě jako bojující spolu živly a tak jest opět ono tohuvabohu zde, ale nikoli první, oplodňující a rodící, nýbrž odumírající, ve hnilobu přecházející.“³⁾

A moderní filosof dokládá: „Zároveň počínají široké kruhy tušiti, co vlastně znamená tato sebesláva individuálního úsudku, když se přenese z theorie do života a všechny důsledky se odvodí: tu ozřejmí mnohým strašně jasně, na jaké krátkozraké a jednostranné myšlenky se tím omezuje jednotlivec a jaká chaotická vláda násilí lidských vášní a náruživostí byla postavena na místo velebných tradic minulých věků.“⁴⁾

Moderní škola zakládá si mnoho **na aesthetické výchově**, kterou hodlá nahraditi morálku, ba, i víru v Boha a veškero náboženství, chtíc býti školou bez Boha.

Slyšme moderního filosofa: „Aesthetická jest každá výchova, jež vzbuzuje a vzdělává život citový, ale nevyvolává síly vůle. Přepych a aesthetika mohou vychovati sesurování.“⁵⁾

A právě moderní umění působí s nepatrnými výjimkami výhradně aestheticky, protože pochází od lidí namnoze slabých, zlomených, rozervaných nebo marnivých.

Výraz „**umělecký požitek**“ značí právě nejzřetelněji, jak nesprávné stanovisko zaujímá se oproti umění, jakoby účinek na pocity a cítění byl

¹⁾ Dr. Förster, *Autorität und Freiheit*, 8.

²⁾ Dr. Förster. *Christentum und Klassenkampf*, 55. a. n.

³⁾ Dr. Förster, *Autorität und Freiheit*, 85.

⁴⁾ *Ibid.* 3.

⁵⁾ *Lebensführung*, 209. čes. překlad.

podstatou umění. Ale právě zde jest ohromné nebezpečí změkčilosti. Charakter člověka se tím ničí. Právě v moderní době jest mnoho lidí, kteří žijí zcela v aesthetickém změkčení, myslíce, že mají umělecký pojem života, od něhož soustrastně může se shlížeti dolů na vše, ce jest charakter a na charakteru pracuje. Při tom nevidí tito lidé, že vnější pěkná forma, s níž se spokojují, v pravém umění jest jen znaménkem, symbolem, přirozeným výrazem hlavního vnitřního děje, totiž skutků vůle, tvůrčího přemáhání hmoty duchem, přírody duší a osudu silou a že přísné zpracování vlastního charakteru daleko více uměleckého života obsahuje než duševní smyslné hýření.¹⁾

Moderní pp. učitelé zavádějí tu a tam tak zvanou **volnou kázeň**, to jest, žactvu ponechává se na vůli, chce-li zachovávat klid a pořádek nebo nikoli. Tím vzniká buď úplná nekázeň a vláda žactva nad učitelem nebo kázeň vadná, o níž praví moderní filosof, že jest horší nežli sama nekázeň.²⁾

Pokud se týče stránky mravní, jest tento způsob volné kázně přímo zhcubný, poněvadž navádí žactvo ke změkčilosti a zanedbání vnitřní sebe-kultury, k pověstnému „Sichgehenlassen“, jež jest základem moderní bezcharakternosti.

Z volné kázně vznikají **volné mravy** a odpor vůle proti podřízení a poslušnosti, jež se považuje za cosi ponižujícího a člověka nedůstojného. Člověk takto vychovaný jest na tom ovšem velmi zle; nehodí se pro společnost.

Moderní filosof soudí: „Svobodná poslušnost vůči všemu, co udržuje celek, bývá vždy znamením, že člověk je zrozen pro velký sloh ve svobodě, že jest povznesen nad omezenost subjektivního chtění. Volné mravy bývají znamením buď přechodné nezralosti, nebo základní nesvobody vnitřní, kde jedinec jest nehybně přikován ke svému já a neschopen žiti a jednati s vyšších obzorů. Z takové volnosti se stává až příliš rychlé otročení veškerým ješitnostem, nevázaným chťičům a plebejským pudům. Proto třeba emancipovati se nejdříve od chátry ve svém nitru a pak teprve zřici se ochrany řádů vnějších a školy náboženské.“³⁾

Ve škole moderní.

Jak daleko je škola moderní od krásných ideálů školy náboženské. Vejděme do ní -- vládne tam volná kázeň — hoši křičí, hádají se a perou, slyšíme to už zdaleka. Vstoupíme do školní světnice. Ovzduší se prachem tmí, hoši sedí na lavicích, skáčí a se potýkají. Učitel je občas napomene, ale jakby hrách na stěny házel. To se děje před počtím vyučování. Když se začne modlitba, ach, jaké posice, jaká mumranice. Jest to vše, jen ne modlitba. Však pokrokový p. učitel to dělá podobně anebo mlčí.

Učitel začne vyučování. Povykující sedí nahoře na lavicích, nohy majíce na sedadlech. Učitel: „Páni žáci, sedněte si slušně“. Žáci: „Však my sedíme“ a několik posedne výš. Učitel ztratí odvahu a začne vyučovati. „Pojd

¹⁾ Jungendlehre, 76. a. n.

²⁾ Schule und Charakter, 78.

³⁾ Dr. Jan de la Salle, X. rozjímání o školním úřadu.

k tabuli, N.!" N. (vyzývavě): „Až se mi bude chtít!“ Učitel: „Dostaneš špatné mravy!“ N.: „No, to se opovaž, ty špinhausníku!“ Celá třída vypukne v hromový surový smích a učitel hledí jako opařen na to, co se vůkol děje a dítí se nemá. I začne konečně s trdným srdcem nadějnou mládež vyučovati, aniž by zkoušel z probraného učiva nebo žádal nějakých úkolů. Kdo chce, snaží se býti pozoren, může-li a kdo nechce, baví se. Když se sedění omrzí, pp. kluci se procházejí po třídě, nebo si vyjdou na chodbu a smělejší vůbec vyběhnou až na ulici. Po ukončení vyučování se uráčí také jíti domů, není-li nikde něco zajímavějšího nebo hlásí-li se hlad. Učitel bývá rád, když vyvázne se zdravou kůží ze třídy. Podobně se daří ve škole takové ovšem i katechetovi.

Pokárání se od žáků absolutně nepřijímá; celá třída opakuje kárná slova a na konec protestuje vyzývavě.

Toť volná kázeň ve školách; tak se namnoze vychovává moderní mládež ve školách národních. Jak by zde byla na místě náboženská výchova a denní reflexe!

Dr. Förster mluví o škole jako o klapacím stroji, jenž na konec nedostatkem hybné síly duševní selže úplně.

V moderním názvosloví říká se křesťanské škole „zpátečnická“ a shora vylíčené „moderní pokroková“. V Moskvě založili „dům volného dítěte“; žijí tam zcela dle vůle a učí se podobně.

Ve škole Jana de la Salle.

Námahy a práce školní a utrpení a obtiže mimoškolní snášely dítky rády a s jakýmsi duchem hrdinství a vnitřní silou sebezapření, sebevlády, sebekázně.

Dítka vůbec mají k této vznešené hrdinnosti zvláštní nadání, nejsou-li mravně zkaženy. I bývalo dojemné pozorovati mladé hrdiny, jak si činí násilí, aby řádně v lavicích seděli, aby mlčeli v čas vyučování a jen učitele sledovali nebo povinné práce školní konali; jak rádi ze své částky pokrmů udělovali chudším a na dobročinné účely obětovali dárky; jak ušlechtilě chovali se k sobě navzájem a stala-li se někdy nehoda, že jeden druhému chtě nebo nechtě nějak ublížil, jak se poškozený přemohl a zlé zlým nesplatil. I nebylo tu viděti hrubství a nevládnosti.

Jan de la Salle předpisuje svým učitelům:

„Přiveďte žactvo k tomu, co praví Spasitel: „Milujte nepřátele své, dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí a modlete se za ty, kteří vás pronásledují a vás pomlouvají“. Ať nepomýšlejí na to, zlé zlým, ani urážky nadávkami splácti, ani oproti spolužákům! Navykejte žactvo tomu, splácti utrpené urážky jea dobrodiním.“¹⁾ — „Vyučte je moudrosti Boží, které nepoznalo žádné kníže tohoto světa“.¹⁾

Ve školách, v nichž ujala se volná kázeň, zahnizduje se velmi snadno jiná moderní vymoženost našich škol, totiž snaha připodobniti se množství,

¹⁾ Ibid. II. rozjímání.

či jak tomu říká moderní filosof, **temný pud stádovosti**. Jest mnoho fyzické statečnosti, jež se zcela snáší se vnitřní zbabělostí, která platí tribut přizpůsobení sebe společnosti. Hoši jdou za sebou jako stádo, stydíce se svých lepších pudů a předstírajíce hrubost a nevázanost smýšlení, kterých nemají ve skutečnosti, z bázně před množstvím, nebo aby se zalíbili a dobyli si uznání, souhlasu a pochvaly. Toť jsou mimikry mladého věku, z nichž vzniká epidemie neřestí. Z toho důvodu nazývá Dr. Arnold veřejné školy pravými zásobárnami neřestí. Mnohý syn ušlechtilé matky se domnívá, že se emancipuje, zamění-li poctu k ní za podanství heslům šašků a hlupců.¹⁾

Odtud se vysvětluje tak zvané chování vyčkávací, kde dobrý i zlý čeká, až se objeví, jaké jest okolí. Bývá vždy znakem nedostatku pravé kultury vnitra. Toť moderní nevolnictví, jemnější sice, ale horší než-li nevolnictví fyzické zašlých dob.²⁾ Škola jest tu obrazem společnosti lidské.

Z uvedeného jeví se snahy zavést nové prostředky a způsoby výchovy do škol a jich výsledek.

(Pokračování.)

Moderní student.

Píše „Starý fililstr“.

Fueramus Pergama quondam! — Tak sobě člověk mimoděk povzdychne, vida tu mlád' studující spěchati ke krbům rodinným. Così jako lítost, ba závist se vkrádá do srdce při vzpomínce na zašlé časy. Studentenherrlichkeit! — Bejvávalo. — A proto že jsem byl studentem s duší-tělem, rád se chápu i programů studentských, listuji ty stránky, jež jsou mi jako zkazkou z ulítlého studentského života; nechci říci „ráje“, neboť leckterému studentíku ten ráj znamenal dřinu a bídu. — Ano, zajímavými jsou ty studentské programy. Než, zanechme meditací — a vizme, jaký reflex života studentského se v programech jeví, jak a pokud dávají nahlédnouti do tajuplné dílny té studentíkovy duše — a směru, jímž se vývoj té duše nese.

Těšival jsem se, aspoň většinou, na themata českých úloh. Dosud se pamatuji, jak kdysi jsem rozmýšlel nad thematem — v jiné, cizí třídě daném, zvědév thema ono ovšem teprve z programu. Znělo: Více ohni nežli ledu v útlých ňadrech místa přej! — Zvláštní rozechvění se nás zmocnilo, když vhodné thema bylo dáno, — tehdy bylo rozechvění radostným.

Nenadarmo praví Hálek, bystrý pozorovatel i znalec mladistvé duše:

Ty's jak májové to loubí,
když se v teplé šero skládá
duše mladá.

Co by jí nedojalo, jí nezatřáslo! Jest pravda, jisté procento studujících dostalo se na lavice studentské per nefas, jsou to požitkáři, lenoši, — (a

¹⁾ Dr. Förster, Lebensführung, Odvislost.

²⁾ Ibid.

račtež prominouti!) — a lumpi. Ale jsou tam i duše vnímavé, budoucí vůdcové lidu, a též vůdcové intelligence v různých odborech a povoláních. Kam se přikloní, jaký směr na duši jejich je rozhodující — o tom podávají již programy — jistou prognosu.

Jako pravý Vševěda, (totiž který by rád vše věděl), požádal jsem za vhodné příležitosti absolventa c. k. obchodní akademie za laskavé zapůjčení programu. I bylo ochotně vyhověno. A tu v řadě temat písemných prací i přednášek ústních čtu mezi jiným tyto zajímavé nápisy: „Dějiny řádu jezuitského“. „Od Koniáše po Dobrovského“. „Filosofický názor dra Aug. Smetany“. Nad jinými (na př. „význam Jana Husi“) se ani nepozastavuji, toť už věc sevšednělá a ošuntělá.

Nyní několik otázek.

„Dějiny řádu jezuitského“. Dle jakého pramene? Snad dle Bílka? — Mám aspoň silné a odůvodněné podezření, a sice dle thematic „Od Koniáše po Dobrovského“, že podle Bílka nikoliv. Že řád jmenovaný má důležitost velkou, toť nesporno. Ale dějiny — v jakém smyslu? Či snad význam jeho pro obchod? Pro civilisaci, jak se jevila v Paraguaji? Či že člen toho řádu objevil Mississippi? Pochybuji. A jak právě „Koniáš“ má býti mužem, otevírajícím novou epochu? Proč ne raději Balbín? A co konečně může říci kandidát, nebo třeba i již absolvent obchodní akademie o filosofickém významu nějakého velkého filosofa? Kdyby to byl aspoň Leibnitz. Ale proč právě Smetana?

Ale tak je to: kde se do rukou mládeže vpašují škváry „Volné Myšlénky“, tam ovoce nemůže býti jiné. Kde tak ušlechtlá četba jako „Havlíček“ přispívá k povznesení intelligence, tam nejhorší pamflety, ať jsou to Bílkovy „Dějiny řádu jezuitského“, nebo „Draperovy dějiny konfliktů“, nebo snad „Haecklovy záhady světa“ aneb jiné spisy, z nějaké socialistické 10 krejcarové knihovny — tam, opakují, nejhorší pamflety se berou jako dějinný pramen. A bezpochyby také nějaký „Pogius“ byl informatorem o tematě „význam Jana Husi“.

Rád bych věděl, zdali pan professor oné c. k. obchodní akademie, který připustil thema o Koniášovi, také ví o apologii toho muže, sepsané od dra Podlahy, tuším ve Sborníku historického kroužku? Neví, a kdyby věděl, zákům by se nezmínil, poněvadž odchovanci Masarykovi dnes řadí na středních školách tisíckrátě hůře, nežli španělská inkvisice. Co má apostata Smetana společného s c. k. obchodní akademií? Ano, dnes paráduje expater Kunte, exfarář Rouček, exkatecheta Svozil, a tu pan professor češtiny na c. k. obchodní akademii nemá nic pilnějšího na práci, nežli fedrovati apostasii od církve, čemuž se dá učený nátěr „filosofický význam“.

Kdyby Smetana (nikoli skladatel hudební), dr. Augustin, nebyl býval knězem, a kdyby z církve katolické nebyl vystoupil, ani kohout by za ním nezakokrihal. — To ti páni absolventi obchodní akademie hodně zprofitují pro své obchodní podniky, když se naučí takto obchodovati, šikovně kšefty dělají — s náboženstvím! Velká většina elevů téhož ústavu byli totiž katolíci a nepatrné procento jinověrci.

Ano, tak se to šikovně dělá.

A nyní beru program c. k. státního vyššího gymnasia. I tu jsou zajímavé zjevy. Chceme si všimnouti jen řečnických cvičení — a věru žasneme.

Tak hned čtu: Ideje básnického díla Macharova. — A zase: I. S. Machar. Nu, pojal-li jeden i druhý oktáván, a dneska snad už i abiturient, ty „ideje“ Macharovy z jeho „Říma“, a v „Jedu z Judey“, a v leckterých básních, pak si může český národ — a Machar s ním — gratulovati! — Jiné thema zní úsečně: „T. G. Masaryk“. A když onen žák muže, jehož jméno činí thema, postavil — a jistě že postavil! — za vzor svým kollegům v životě veřejném, pak to budou krásné věci, jichž se od adeptů idejí a teorií Masarykových dožijeme.

A ještě jedna novinka na onom ústavě!

Novinka překvapující.

Při onom ústavě byla zřízena „Čítárna žakovská“. Jsou tu také udány časopisy vyložené.

Mezi nimi: Besedy času, Volné směry, Naše Doba, Pražská lidová revue, Studentská revue, Časopis pokrokového studentstva, Studentský obzor menšinový.

Kde je „Studentská hlídka“? — Kde je brněnská „Hlídka“, kde „Meditace“? — Kde „Nový Obzor“? A konečně, kde je Lumír, Zvon, Máj, — tam by mohla býti i Vlast. Či ne? Kdo pak jsou rozhodující činitelé? O tyto věci nutno se starati. Všechny, katolického názoru světového hájící listy jsou vyloučeny. Proč?

Na onom ústavě jsou též podpůrné fondy a spolky. Mezi dárci a příznivci jsou četná jména katol. kněží; ano předseda a pokladník jsou katecheti onoho ústavu. Tu jest jejich povinnost také této četby v čítárně si všimnouti, nejhorší věci vlivem svým vymýtiti, a když ne jinak, postarati se o darování listů katolických, alespoň dvou výtisků „Studentské hlídky“. Je také hlad duševní. Kněží sytí svými penězi studenty dle těla, ať se nezapomíná na povinnost jinou. Dobře je známo, že postavení katechetů na středních školách jest obtížné, ale ke všemu co se tropí, nesmí se mlčeti. Všecku dospívající inteligenci si nesmíme nechat otrávit. A tu musí veřejnost přispěti katechetům na pomoc. — Této věci by se měl chopiti katechetský spolek. Záležitost na výsost důležitá.

A nyní slovíčko na rozloučenou. Byla vyslovena stížnost, že někteří páni se bojí i jen upozorniti studentstvo, že také existují spolky katolických akademiků. Bylo by smutné, aby student nesměl býti ani upozorněn. Před pokrokářským terrorismem netřeba tolik se trásti! — Dále se leckomu nelíbí „Studentská hlídka“. Ovšem, není vrcholem dokonalosti, ale pod sluncem nic dokonalého. Pánové, buďte rádi, že ji máte! Ty jisté dřívější časy minuly, a kdo rozumí znamením doby, nebude pro chyby odsuzovati všeho. — Konečně, ať takoví páni podají něco lepšího! Když by ani katecheti o Stud. hl. nedbali, tož kdo? Či má ji vydržovati klerus v duchovní správě? Nichts für ungut. Amicus Plato, magis amica Veritas. — Ale o to nic. V dobrém jsme se sešli, v dobrém se rozejdem. Moderní student je velikým bolestínem — Schmerzenreich — přičiňme se, aby jím brzy přestal býti!

Jak daleko pokročilo řádění protináboženské pode jménem protiklerikalismu, dokazuje toto factum, non fictum, z poslední doby. Jistý nadějný synáček, takto realista (t. j. studentik na reálce), dověděl se, jak jeho otec při volbách hlasoval. A milý filosof neměl nic pilnějšího, nežli poslati svému papírkovi obrněnou epištolu, kdež mu dává lekci, rady, napomínání, ano kdež se do svého tatínka pustil, jak se opovažuje jíti se stranou, která prý národ přivedla v takové konce. A chtěje také na smýšlení otcovo uplatniti svůj vliv, poslal mu k informaci — brožuru „Hříchy klerikalismu.“

Prosím, nestojí ta věc za pováženou!? Student, kterého otec živí, troufá si otce kantorovati, předpisovati jeho smýšlení a jednání — ve veřejném životě.

Jak byl tento floutek vychováván? Nedo zralý klouček, který musil jeden ústav opustiti, a s bídou byl přijat na jiný, předpisuje vlastnímu otci touru politického smýšlení. Jak si možno tento slavomam vysvětliti? Kdyby se do takových studentů necpala — ovšem nepřímo četbou, narážkami atd., opatrně, aby nešměl zakročiti státní nadvladní — protináboženská, fanatická zášť, pak by podobné zjevy nebyly možny. Kdyby na takového filosofa otec přestal platiti, musil by nádeničiti, aby se uživil: leda že by kulkou z revolveru si pomohl. Ano, proximus ardet Ucalegon! Hoří už nejen u sousedů, hoří nám střecha nad hlavou.

Jest svrchovaný čas, aby o poměrech středoškolských nejen uvažovala, ale i rozhodovala široká veřejnost, to jest katoličtí rodičové, kteří na školy a professory tolik daní platí.

Řemeslnému štvání pokrokářských novinářů, i masarykovštinou nasáklých suplentiků, neb i skutečných učitelů musí býti učiněna přítrž. Nutno rázně zavolati: ruce pryč!

Machar a Herben už dost zla spáchali. Dále se mlčeti nesmí! Nuže, povolání činitelé, chopte se práce! Deliberante Roma perit Saguntum. Zde pomůže jenom „rázný čin!“

EMANUEL MASÁK.

Jak může katecheta podporovati missie.

V minulém roč. „Vychovatelských Listů“ ukázal Fr. Vsetečka v pěkném článku „Čtème časopisy missionářů“, jak velikou hojnost rozmanité a zajímavé látky možno čerpati z listů missionářských pro různé předměty vyučovací, zvláště také pro náboženství. O opačném tematě: jak může katecheta ve škole pracovati ve prospěch díla missionářského, přednášel v listopadu roku 1910 na schůzi katechetského spolku v Mnichově jeden z předních reprezentantů mnichovské psychologické metody a autor známých katechesí, Jindř. Stieglitz.

U nás již mnozí katecheti pracují s úspěchem v této věci, jak svědčí na př. zprávy o sebraných příspěvcích v „Echu z Afriky“ nebo v „Ročence sv. dětství Ježíšova“. Je však nepopíratelno, že by se mohlo a mělo konati

více. A nemyslím jen na hmotnou podporu, ale hlavně také na probuzení zájmu o věc tak eminentně katolickou a v naší době i svrchovaně důležitou. Dílu missionářskému hrozí dnes skoro ve všech zemích velké nebezpečení: jest to propaganda protestantismu a islamu. Protestantismus nešetří žádných obětí, aby upevnil své postavení v krajích missionárních a všude pronikl. V Africe pak pracuje zvláště islam s opravdu ďábelským fanatismem a dojde-li úspěchů mezi černochoy, jest jisto, že jsou tito pro křesťanství ztraceni, protože konverse z islamu jsou velmi řídké. Nyní na 200 millionů jich čeká ještě na světlo víry . . .

Tak v Africe i Asii jedná se o důležitou otázku, které náboženství má se státi v budoucnosti panujícím. Které nyní podlehne, sotva kdy již dobude ztracených posic. Církev katolická, jež po 19 století věrně plnila slovo závěti svého Pána: „Učte všechny národy“, musí napnouti všechny síly, aby zvítězila v tomto boji, kde jde o spásu millionů pohanů. Všem křesťanům platí to slovo, každý může podle sil svých přispěti k tomu vítězství — úlohou kněze pak jest: převzítí vůdcovství, probouzení zájem a nadšení, a to nejlepe již u dětí. Jakým způsobem může kněz pracovati v tom směru ve škole, o tom vybírám několik myšlenek a pokynů z praktické části svrchu uvedené přednášky Stieglitzovy.

Tři věci je nezbytně třeba missiím: peněz, pracovníkův a modlitby. Bez peněz neudrží se žádná říše, ani říše Boží ne. Mnohá missijní stanice zápasí o svou existenci, poněvadž peněžitých příspěvků dochází málo. Bez nových pracovníků nemůže říše Boží růsti. Před několika měsíci bylo nabídnuto jednomu bavorskému vyučovacímu řádu působiště v Rusku, jež slibuje bohatou žeň. Významná nabídka však musila býti odmítnuta, poněvadž se nedostává pracovních sil. Bez modlitby chybí missionářskému dílu požehnání shora. Proto již Pán vybízel své učedníky: „Proste Pána žní, aby poslal dělníky na vinici svou.“ V tomto trojím směru musíme tedy podporovati missie.

Naše práce může počítati již u nejmenších — ve školách, zvláště tam, kde jsou vedeny řeholnicemi. Poctíme je časem svou návštěvou. Zvláště vánoční slavnost poskytuje k tomu vítanou příležitost. Tu jsou děti v pravé náladě. Cítí se bohatými a šťastnými dary „od Ježíška“. Můžeme použítí příležitosti a vypravovati jim něco o ubohých dětech pohanských. Pro ně není radostných svátků vánočních. Nevědí nic o Ježíšku. Neznají dobrého Otce nebeského. Když zemrou, nemohou ani přijíti do nebe. K tomu ještě nějakou krátkou epizodu ze života missionářského, podanou ovšem jednoduchým dětským způsobem. Tak docela bezděčně probudí se soucit v útlých srdcích, jež jako vosk jsou lehce přístupna všem dojmům. Když je tak půda zkypřena, zasejeme do ní símě: vybídeme maličké, aby se modlily za ubohé pohanské děti. Snad v příštím roce přijde Ježíšek také k nim. Děti to rády učiní; a modlitba nevinných jako vonný zápal stoupá vzhůru k trůnu Božímu. Podle okolností možno poraditi malým, že by mohli poprositi rodičů o nějakou almužnu pro pohanské děti. Nedají jistě pokoje matce, až jim vyhoví. — Znam případ, praví Stieglitz, že děti byly povzbuzeny, aby koupily pohanské dítě. Skutečně také přinesly celý obnos. Ovšem veliká radost! Malí pak často rádi sní o tom, že mouřenínské dítě přijde k nim; chtějí je míti opravdu rádi a s ním si hráti. Stojí to námahu, opravit šetrně tento dětský sen, aby zklamání nebylo příliš veliké.

Není třeba dokazovati, že je to velice výhodné, probuditi zájem pro missie již u těch nejmenších. Ta láska bude uvnitř dále doutnati. Také v pozdějších letech neuhasne nikdy úplna vědomí, že tu třeba plniti povinnost katolickou. Vždyť je známo, že dojmy z prvního mládí utkví v duši nehlouběji.

Většinou však počne naše missionářská práce teprve ve škole. Zde především přičiní se každý katecheta, aby rozšířil „Dílo sv. dětství Ježíšova“. Jak si má při tom počínati? Nazapomeň staré pravdy: *ignoti nulla cupido*. Proto vypravuj nejprve dětem, jak spolek povstal, jaký má úkol, jaké povinnosti mají členové. Ukaž dětem, jak se mohou státi v tomto spolku malými missionáři. U chlapců připomeň, jak nyní jako mladí křižáci se zbraní modlitby a almužny mohou bojovati proti knížeti pekla a pro království Kristovo. A výsledek jejich obětí? Připadá to dětem skoro jako pohádka: přes tři miliony korun za jeden rok. Srdce se nyní rozhrála a většina chce se také účastniti. Pak ustanoví katecheta sběratele, nebo nejlépe: děti samy si zvolí, komu věnují svou důvěru. Tak hned v zárodku se potlačí jinak často nevyhnutelná žárlivost. Katecheta předcházej jako vůdce malý ten šik a zapiš do seznamu především své jméno. Sběratelé musí přesně každý měsíc odváděti příspěvky. Za každý dárek mají poděkovati srdečným „Zaplať Bůh!“ Katecheta pochval někdy děti za jejich horlivost; to je rozehřeje jako vlahý paprsek sluneční.

Ale velice snadno může se státi, že první horlivost uhasne zase jako hořící sláma. Katecheta proto musí čas od času přilévati oleje do lampy. Věnuj aspoň jednou v měsíci dětem několik povzbuzujících myšlenek. Některé příklady! V listopadu: Vzpomínáme na dušičky. Úpěnlivě volají k nám z očiště: Smilujte se nad námi! Vím ještě o jiných ubohých duších. Jejich osud jest mnohem horší nežli v očištěci — jsou to ubohé pohanské děti. Také ony vás prosí: děti, smilujte se nad námi! Malá almužna prospěje jednou tvé vlastní duši. — V prosinci: Svátek sv. Františka Xav. podává zde hojnost látky: jeho lásku k pohanským dětem, život plný nesmírných obětí, předčasnou obětavou smrt. — V lednu: O vánocích myslilo božské Dítě na tebe. Snad ti přineslo bohaté dary. Nyní prosí za tebe. Daruj mi něco pro mé pohanské děti! Já ti to odměním. Kdo řekne: já nemohu, koupím si raději něco dobrého? Cos učinil pohanským dětem, učinil jsi Ježíškovi. — V únoru: Slavíme hromice. Maria přinesla své nejmilejší Bohu za oběť, božské dítě. Nechceš také přinésti nějakou malou oběť? Podobné myšlenky podávají nám také ostatní měsíce.

Ještě spíše než na peněžitou almužnu zapomenou děti na almužnu modlitby: denní „Zdravas Maria“ s prosbou: „Svatá Panno Maria, pros za nás a ubohé dítky pohanské!“ Katecheta dej proto spolkovou modlitbu vykonati častěji společně ve škole. Je to pokaždé napomenutí pro dětské srdce.

Aby se horlivost pro missie vždy znovu oživovala, k tomu pomáhají také „Ročenky sv. dětství Ježíšova“. Třeba jen se postarati, aby se také dostaly do rukou všech. Někdy může se nějaký článku z nich ve škole předčítati. — Ale zvláště doporučení hodna jsou shromáždění spolku sv. dětství, asi dvě až čtyři do roka, s promluvou, modlitbou, zpěvem a obětí.

Spolek sv. dětství Ježíšova zasluhuje horlivé pozornosti všech katechetů. Nepodporuje pouze díla missionářského, ale má také velikou pedagogickou

cenu. Děti jsou vedeny k spořivosti a sebezapírání, k soucitu s tělesnou i duševní bídou a k oné účinné lásce, které žádá sv. Jan od pravých křesťanů: „Synáčekové moji, nemilujme jen slovy a jazykem, ale v skutku a v pravdě“ (I. Jan 3. 18.)

Přicházím k otázce: Jak může náboženské vyučování prospěti missiím? — Naskytuje se tu tolik příležitostí, že je mohu jen naznačiti.

a) Božské zjevení. Jest nebeským světlem pro nás a svítí nám na cestě k nebi. Děkuj Bohu za to! Pohanům nesvítí. Sedí „v temnotách a ve stínu smrti.“ Pomoz, aby také jim zasvitlo světlo s výše a aby jim jednou svítilo světlo věčné! — *b)* Potřeba víry. Bez víry není spasení. Jak se vede millionům pohanů? Díky Bohu, že jsem katolíkem! Kéž by všichni byli účastni mého štěstí! Chci k tomu pomáhati podle svých sil. — *c)* Učení o hříchu dědičném. Jaké neštěstí způsobil první hřích! Jakou zkázu působí dosud ještě u pohanů! Jak se znetvořuje a znesvěcuje hříchem obraz Boží! — *d)* Narození Kristovo. „Pokoj lidem na zemi! Pohané nevědí ničeho o radostech a pokoje, jež zvěstují posvátné vánoce. — *e)* Kristus náš Vykupitel. Hleďte naň, jak rád přinášel pomoc všem nemocným, trpícím a chudým, jež nazýval svými bratřími. Vizte jej na kříži, jak rozpíná ruce, aby všechny přitáhl na své srdce . . . Pro pohany Kristus marně žil a trpěl. Neznají dobrého spasitele a nemilují ho. — *f)* Učení o církvi poukazuje již samo zcela blízko na missie. Církev jest říše boží na zemi — světová říše . . . Církev jest naše matka . . . Kdo miluje církev, toho rmoutí, že tolik jich mimo církev nenajde spasení. Jak bohatí jsme jako dítky katolické církve. Kdo jsou mimo ni, musí trpěti nedostatek jako ztracený syn. — *g)* Příkázání lásky k bližnímu žádá, abychom všechny lidi pojali do svého srdce, také pohany. Kdo miluje, chce všude pomáhati. — *h)* Při křtu sv. musíme mluvit také o křtu z nouze. Velice vhodně dá se tu použití příkladu ze života missionářského, — *i)* Při přípravě na sv. zpověď napomínáme pokaždé děti, aby vykonaly ještě dobrovolně nějaké pokání. Věnuj mimořádně nějaký dárek pro ubohé pohanské děti, to je také pokání. Pán Ježíš tím raději ti odpustí. — *k)* Oběť mše sv. jest ustavičná oběť. „Od východu slunce až na západ na všech místech přinášena bude jménu mému oběť čistá.“ Podivuhodné proroctví. Projděme v duchu národy. Pro tak mnoho pohanů teče obětní krev Kristova marně.

Ze všeho náboženského vyučování obyčejně nejhlubší stopy v duši zanechá příprava k sv. přijímání. Mladistvá srdce jsou tu nejprístupnější všem ušlechtilým vznětům. Mnohé dítě, jak učí zkušenost, odhodlá se v této době plné milosti, že se zasvětil službě Boží. Nikdo ovšem nemůže se věnovati duchovnímu stavu bez vyššího povolání. Také jest pravda, že dnes křesťanská rodina od kořene hnijíci, je často málo úrodnou půdou pro tento stav. Ale nezůstává mnohé povolání neprobuzeno? My katecheti měli bychom soustavněji o tom pracovati, abychom probouzeli povolání již v časném mládí. Právě příprava k prvnímu sv. přijímání hodí se k tomu jako žádná jiná doba. Ovšem musí ten posvátný oheň, byl-li jednou zanícen, také býti udržován; nejlepší prostředek k tomu poskytuje nám dekret Pia X. o častém a denním sv. přijímání. Jako teplé paprsky jarního slunce vyhánějí květy na stromech a keřích, tak pod paprsky milosti z častého sv. přijímání vypučí brzy nová povolání pro missie. Také z toho důvodu možno označiti jmenovaný dekret jako korunu životního programu sv. Otce: *Omnia instaurare in Christo.*

Také vyučování biblickým dějinám může prospěti dílu missionářskému. Ukazují nám Krista jako božského missionáře — velmi vděčné to thema k opakování pro vyšší třídy. Vypravují nám o apoštolech jako prvních missionářích, líčí nám podrobně missionářské cesty sv. Pavla. II. Kor. 11., kde sv. apoštol uchvacujícími slovy podává zprávu o nebezpečnostech a obětech a strastech svého povolání, tvoří nádherné pozadí pro obraz katolického missionářského života.

O církevních dějinách stačí několik málo slov. Jmenuji jen veliké věrozvěsty středověké, na př. naše apoštoly slovanské sv. Cyrilla a Methoděje; velké missionářské dílo středověku: křížové výpravy. Poukazují na nádhernou postavu sv. Františka Xav. Jeho velkolepé působení musí církevní dějiny zevrubněji oceniti. Životní obraz tohoto druhého apoštola národů naplní děti úžasem a úctou. K tomu ještě pohled na kvetoucí missie nového světa, zvláště ve státě Paraguay: divoký národ stává se v krátké době ušlechtilým národem křesťanským! Takové z dějin missií nepřejdou u dětí beze stopy, nýbrž rozehřejí mladá srdce a nadchnou je pro katolické missie.

Zájem o ně může býti udržován i po vyjití ze školy, zvláště tam, kde jsou spolky mládeže. Mladí lidé vstupují do let prudkého vývoje. Budí se touha po činech. Znenáhla rozvíjí se povaha a přibírá určitý směr. V této rozhodující životní periodě možno náležitým poučením mnoho dobrého vykonati pro missie. Mnozí mají již třebaš malou ještě mzdu. Z vlastního výdělků mohou tedy podporovati missie, a to posiluje jejich sebevědomí. Dávají-li rádi své malé dárky, ukládají si u Boha kapitál, jenž v pozdějším životě ponese bohaté úroky. V ženských spolcích mohou býti členky, povzbuzeny, aby svou obratností v ručních pracích přispěly missiím. Činí to obyčejně rády, když se jim dostane potřebného k tomu návodu.

Výkvět naší mládeže vstupuje na střední školy. Z ní vycházejí učitelé a vůdcové národa. Je proto zvláště důležité, aby právě studující byli získáni pro dílo missionářské. Mladí dá se snadno nadchnouti pro vše ideální a heroické. Kde však najdeme více idealismu a heroismu než v missiích katolické církve? Tito mužové a ženy, plní apoštolské odvahy a horlivosti, nemohou vzbuditi než úctu k sobě u mládeže, jež má tak jemný cit pro pravou duševní velikost. Rozehřeje-li se však srdce jinochovo, neuhasne ten oheň ani v muži. Ba v mnohém mladém srdci roznítí se touha, věnovati se s celým zápalem tomuto ideálnímu dílu. A to by bylo na prospěch nejen missiím, ale rozřešila by se tak šťastně i část sociální otázky. Jest nyní, jak známo, nadprodukce intelligence. Všechna povolání jsou přeplněna. Čím mám býti? Tak ptá se mnohý teskně a nezná na to odpovědi. Jak ponižující je však pro mladého vzdělaného muže vědomí: jsem neužitečný na světě, sobě i jiným na obtíž! Missie otevírají mu široké pole ku práci; zde může své síly, své vzdělání dáti ve službu věci vznešené a svaté.

Tak ke mnohým moderním problémům přistupuje dnes nový — otázka missií. Katecheti jsou v první řadě povolání šťastně rozřešiti tuto otázku. Ku práci v ní má nás pobádati láska k nesmrtelným duším, láska k ubohým dětem, láska k naší sv. církvi. V naší moci jest, tisícům pohanů upravit cestu do království božího. Ještě jiný důvod může nás k tomu pohnouti. Nedá se popírati, že silné větve na stromě církve zpuchřely. Nemusíme choditi příliš

daleko. Evropa, hrdá na svou kulturu, je z velké části nakažena nezhojitelně nevěrou a nemravností. Zdá se skoro, jakoby „království Boží bylo odňato od nás a dáno jinému národu, jenž by přinášel hodné ovoce“. Církev kvetla kdysi ve východních zemích, ale i ráj byl obrácen v poušť. Druhou světlou periodu prožila církev v našich západních krajích. Neodehraje se třetí akt dramatu zase na východě? Pak nastane možná konec velkého dramatu — světový soud.

Neznáme cest Prozřetelnosti: Ale Pán bude žádati počtu od nás, splnili-li jsme své povolání missionářské.

Z P R Á V Y.

C. k. zkušební komise pro obyčejné školy obecné a měšťanské v Brně doporučuje učitelům a učitelkám, kteří hodlají u této komise podrobiti se zkoušce způsobilosti, tyto knihy:

Seznam knih ke zkoušce způsobilosti pro školy obecné.

I. Náboženství.

1. Podlaha, Liturgika pro střední školy. — 2. Výklad malého katechismu. Dle kterékoli knihy tištěné. — Methodika náboženství (katechetika). Dle přednášek z ústavu.

II. Paedagogika.

1. Lindner-Domin, Všeobecné vychovatelství. — 2. Lindner-Domin, Všeob. vyučování. — 3. Šustal, Úvod do zákonův a nařízení.

III. Jazyk vyučovací.

Poznámka: Knihy pod a) určeny jsou k podrobnému studiu. Knihy pod b) určeny jsou ke čtení.

I. Řeč ve škole obecné. Čtení. Literatura ve škole obecné.

a) 1. Rufer, Methodika jazykového vyučování. — 2. Hrázděra, Speciální methodika vyučování ve třídě elementární. — 3. Frumar-Jursa, Slabikář. — 4. Jursovy Čítanky pětídílné. — b) Frumar-Jursa, Nový průvodce k 2. vydání slabikáře. — 6. Jursa, Průvodce k první čítance trojdílné. — 7. Tůma, Prvouka. Mimo to třeba se poučiti z nějaké pomůcky literárně historické o spisovatelích, zastoupených v čítankách Jursových. (Glos, Rukověť českého jazyka.)

II. Pravopis.

a) Rufer, Methodika jazykového vyučování. — 8. Müller, Cvičebnice jazyka českého pro školy obecné (pětídílné.) — 9. Gebauer, Pravidla hledící k českému pravopisu. — b) 10. Vítek, Pravopis ve škole obecné.

III. Mluvnice.

a) Rufer, Methodika jazykového vyučování. — Müller, Cvičebnice jazyka českého pro školy obecné (pětídílné.) — b) 11. Müller, Osnování učiva z jazyka vyučovacího.

IV. Sloh.

a) Rufer, Methodika jazykového vyučování. — Müller, Cvičebnice jazyka českého pro školy obecné (pětídílné.) — b) 12. Bednář, Nauka a methodika slohu produkčního.

V. Literatura pro mládež.

Rufer, Methodika jazykového vyučování.

VI. Obratnost v souvislém určitém vyjadřování.

Poznámka: Doporučuje se četba odborných časopisův i jiných pomůcek, jakož i pečlivá příprava na vyučování.

IV. Počty a měřické tvaroznalství.

1. Loutocký, Počítání v oboru sta. — 2. Domin, Methodika počtů. — 3. Schubert, Methodika počítání pro vyšší třídy školy obecné a pro školy měšťanské. — 4. Schubert, Methodika měřictví pro 1. třídu školy měšťanské a pro vyšší třídy školy obecné. Nebo: Franěk-Kuchynka, Methodika měřického tvaroznalství.

V. Přírodopis.

1. Články pětídílných čítanek od Jursy. Věcný jejich podklad buď doplňován z učebnic pro školy měšťanské a ústavy učitelské. — 3. Rosický, Methodika přírodopisu.

VI. Přírodozpyt.

1. Články pětídílných čítanek od Jursy. Věcný jejich podklad buď doplňován z učebnic pro školy měšťanské a ústavy učitelské. — 2. Sokol, Methodika přírodozpytu.

VII. Zeměpis.

1. Články pětídílných čítanek od Jursy. Věcný jejich podklad buď doplňován z učebnic pro školy měšťanské a ústavy učitelské. — David, Jak vyučovati zeměpisu. — 3. David, Zeměpisný průvodce k novým čítankám. Z tohoto spisu: Začátky zeměpisu mathemat., Zeměpis mathemat. na nejvyšším stupni obecných škol, Evropa povšechně a Střední Evropa. — 4. Kintz-David, Korunní země říše rakousko-uherské.

VIII. Dějepis.

1. Články pětídílných čítanek od Jursy. — David, První vyučování dějepisů. — 3. Horák, Výklady z českých dějin kulturních. — Sokol, Dějepisné učení I., II.

IX. Kreslení.

1. Hess-Stěpánek-Votruba, Nové kreslení. Spominutím systému stigmového, kreslení dle nápovědi a obmezením pomocných čar. — 2. Lukas-Ullmann, Elementární kreslení, díl I.

X. Zpěv.

1. Jiránek, Katechismus zpěvu. — 2. Moučka, Zpěvník pro školy obecné.

XI. Tělocvik.

1. Vogt-Buley-Laciný. Rukověť tělocviku theor. a praktického. (Rozebrána). — 2. Kučera A., Tělocvik ve škole šestitřídni. (Starší.) — 3. Klenka J., Tělc. hry pro chlapecké školy, nebo Klenka J., Tělocvičné hry pro dívčí školy.

XII. Psaní.

1. Předepsané tvary písma pro školy obecné a měšťanské. Výnos c. k. zemské školní rady ze dne 12. listopadu 1892, č. 12.792. — 2. Tvary písma slabikářní. — 3. Blahouš, Methodika krasopisu. Ty části o písmech, jimž vyučujeme na školách obecných.

XIII. Jazyk německý.

jako předmět učebný. — Cvičebnice, jichž užíváno na ústavě.

Seznam knih ke zkoušce způsobilosti pro školy měšťanské.

I. Paedagogika.

1. Lindner-Domin, Všeobecné vychovatelství. — 2. Lindner-Domin, Všeobecné vyučovatelské. — 3. Krejčí Fr., Psychologie pro školy střední. — 4. Krejčí Fr., Logika. Tyto části: Poměr řeči a myšlení; o pojmu; o soudu (§§ 26—29, 31, 35, 36, 41, 42); o správnosti soudu; o úsudku §§ 50, 51, 55, 60, 62, 63, 67. Část vědoslovná všecka. — 5. Kalina-Domin, Obrazy z dějin vychovatelství. — 6. Šústal, Úvod do zákonův a nařízení školních. Doplniti: Řád škol. a vyučovací, hlava II. o škole měšťanské; min. nařiz. ze dne 17. července 1875 o vlastnostech budov školních; výnos c. k. zem. školní rady ze dne 26. července 1875 v příčině nakažlivých nemocí — 7. Četba: a) aspoň jedno dílo J. A. Komenského: Didaktika Velká, Didaktika Analytická, Didaktika Česká, Informatorium školy mateřské, Methoda jazyků nejnovější. b) Aspoň 2 díla jiných klassiků paedagogických od 16. století, na př.: Rabelais, Stati výchovné. Montaigne: Zásady vychovatelství. — Fénelon, O dívčí výchově. — Locke, Myšlenky o vychování a o studiu. — Rousseau, Emil čili o vychování. — Pestalozzi, Jak Gertruda své děti učí. — Pestalozzi, Lienhart a Gertruda. — Salzmann, Mravoučinka. — Quick, Vychovatelští reformátoři. — Tolstoj, Paedagogické stati. — Compayré, Rozumový a mravnostní rozvoj dítěte. — Sikorskij, Vybrané stati o studiu dítěte. — Hall, Vybrané stati pedopsychologické. — c) Některý pozoruhodný spis pro mládež (domácí, přeložený, obrázkový).

II. Jazyk vyučovací.

Poznámka: Knihy pod a) určeny jsou k podrobnému studiu, knihy pod b) určeny jsou ku čtení.

I. Mluvnice.

a) 1. Gebauer, Příruční mluvnice jazyka českého pro učitele a studium soukromé.

II. Literatura:

a) 2. Novák J. V. dr., Výbor z literatury české, díl I.—III. Na doplnění: 3. Vlček J., Stručné dějiny literatury české. Doba stará. — 4. Vlček-Ertl,

Totéž. Doba střední. — 5. Váša Pavel, Katechismus dějin české literatury. b) Vlček nebo Jakubec, Dějiny české literatury. — Vlček, Několik kapitol z dějin naší poesie. — Krejčí F. V., Studie o Máchovi, Nerudovi, Zeyerovi. — Jursa-Vorovka, Čítanka pro ústavy učitelské, díl IV.

III. Slovesnost.

6. Autrata F. V., Theoretické základy slovesnosti, nebo Bartoš-Bílý-Čech, Malá slovesnost.

IV. Četba

hlavních děl nejpřednějších českých spisovatelů, zejména doby nové.

V. Listiny jednací.

7. Dolejš K., Živnostenské písemnosti.

VI. Obratnost ve vyjadřování ústním a písemném.

III. Zeměpis.

1. Kintz-David, Korunní země říše rakousko-uherské. Pro věci topografické. — 2. David, Jak vyučovati zeměpisu. Pro charakteristiku krajin a obrazy kulturní. — 3. Tille-Metelka, Statistika mocnářství rakousko-uherského. — 4. Geikie-Procházka, Učebnice fyzikálního zeměpisu. — 5. David, Zeměpisný průvodce. — 6. Dejnožka-Pavlik, Obchodní zeměpis. — Poznámka: Doporučuje se prostudovati Harapátovy Rozpravy zeměpisné I., II. a čísti Kořenského nebo Vrázova cestopisná díla.

IV. Dějepis.

1. Kameníček-Dvořák, Dějepis pro školy střední, starý a střední věk (vydání pro reálky). — 2. Letošník, Rakouské dějiny. — 3. Svátek, Obrazy z kulturních dějin českých I., II. — 4. Traub. Nauka občanská. Poznámka: Ku prohloubení: Dvořák, Dějiny Moravy (menší vydání); Kosina, Dějiny světové; Kryštůfek, Dějiny nové doby.

V. Přírodopis.

1. Základem studia buďte nejnovější vydání příslušných učebnic pro vyšší třídy středních škol. K doplnění a prohloubení: Babák: Tělověda. — Schmeil, Přírodopis živočišstva. — Brehm, Život zvířat. (Vel. vydání.) Charakteristiky tříd a řádů. — Schmeil, Přírodopis rostlinstva. — Polívka, Názorná květena. Zvl. díl I., pak charakteristiky čeledí a pojednání o typických jejích zástupcích z dílův ostatních. — Polívka, Paměťhodné rostliny cizokrajné. — Polívka, Klíč k určování rostlin. — Brauns, Říše nerostná (část textová). — Voldřich, Geologie. — Klyvaňa, Geologie Moravy. Současný rozvoj věd přírodních buď sledován v „Živě“ a „Přírodě“. K souhrnnému opakování Kranichovy Přehledy věd přírodních. Znalost schválených učebnic pro školy měšťanské a spisů methodických, uvedených pro školy obecné.

VI. Fysika.

1. Mašek, Fysika pro vyšší reálky I., II. — 2. Hoffmann nebo Matzner, Minerální a organická chemie pro vyšší reálky. Na prohloubení doporučuje se: Č. Strouhal: Mechanika, Akustika, Thermika, pak příslušné články

v „Přírodě“ a „Živě“, a na čtení: Koutný, Moderní elektřina; Novák, Magnetismus a elektřina; Jeništa, Elektřina a její upotřebení.

VII. Matematika.

1. Soldát-Taftl, Algebra pro vyšší třídy škol středních. — 2. Jandečka-Libický: Geometrie pro vyšší gymnasia I., II., III. díl. — 3. Hromádko-Strnad, Sbíрка úloh. — 4. Logarithmické tabulky. — 5. Sommer-Hübner, Maturitní otázky z matematiky. — 6. Schubert, Trigonometrie. Poznámka: Z arithmetiky předepsány nejsou: rovnice neurčité, kombinatorika, binomická poučka a počet pravděpodobnosti a z geometrie: analytika, sferická trigonometrie, pro kandidátky pak mimo to ještě trigonometrie.

VIII. Rýsování.

1. Strnad, Geometrie pro vyšší reálky, díl I., planimetrie. — 2. Buzek, Měřictví a rýsování pro měšť. školy chlap., II. díl. K vůli měřickému ornamentu. — 3. Buzek, Měřictví a rýsování pro měšť. školy chlap., II. díl, a Formánek, Měřictví pro školy měšťanské chlapecké. K vůli rýsování situačnímu a katastru. — 4. Jarolímek nebo Klír, Deskriptivní geometrie pro vyšší školy reálné. Vynechati zobrazování trojhranu a obecné proniky těles. Rovněž odpadá promítání centrální v oné učebnici. — 5. Ratolíška, Škola měřického rýsování pro měšťanské školy III. st. s textem. — 6. Hezký a Vrazil, Jednoduché předměty stavitelské a strojnické. I. a II. díl. Kandidátkám se promine 3. a 5.; 4. se omezí na to, že se žádá, „aby uměly zručně napodobovati geometrická tělesa v půdorysu a nárysu, a aby dovedly hbitě nakresliti sítě těles praktický důležitějších“. Základ poskytnou jim stati obsažené v III. díle Buzkovy a Formánkovy učebnice a Ratolíškovy školy měřického rýsování. Doporučuje se též, aby kandidát prohlédl si některá předlohová díla sem náležející na průmyslové škole pokračovací.

IX. Kreslení.

1. Brücke E. dr., Die Physiologie der Farben. — 2. Braniš, Katechismus dějin umění. Nebo Bucher: Kunstgeschichte. — 3. Mach, Ornamentika. Nebo Cechner, Slohy stavební. — 4. Boušek, Ve stopách volného kreslení. Nebo Micholitsch, Der moderne Zeichenunterricht. Pozn.: Prohlédnutí jsou hodna díla: Owen, Grammatik der Ornamente, Racinet, L'ornament polychrome (též německy), Lübke-Semran, Grundriss der Kunstgeschichte a Prokop, Die Markgrafschaft Mähren in Kunstgeschichtlicher Beziehung.

X. Krasopis.

1. Předepsané tvary písma pro školy obecné a měšť. a mimo to písmo gotické dle Blahouše. Výnos c. k. zem. škol. rady ze dne 12. listop. 1892, č. 12.792. — 2. Blahouš, Methodika krasopisu. — 3. Jirásek, Písař. Pročísti: Votrubovo Navedení ku krasopisu obchodnímu a Tožičkův Krasopis (rukově učitelům psaní na všech školách).

Seznam knih ke zkouškám doplňovacím a specialním.

I. Ke zkoušce doplňovací z jazyka německého pro školy obecné:

I. Mluvnice.

1. Lehmann, Sprach- und Aufsatzbuch für österr. Bürgerschulen. —
2. Regeln für die deutsche Rechtschreibung.

II. Četba.

3. Německé zábavy a j.

III. Konversace.

4. Veselý, Základy německého hovorů. — Schulz-Vorovka, Rozmluvy Čecha s Němcem a j.

II. Ke zkoušce doplňovací z jazyka německého pro školy měšťanské.

I. Mluvnice a pravopis.

1. Willomitzer, Deutsche Gramatik. — 2. Regeln für die deutsche Rechtschreibung.

II. Slovesnost.

3. Trnka, Grundriss der Stilistik und Poetik.

III. Konversace.

Kadlec, Deutsches Lesebuch für die obersten Klassen der Mittelschulen mit böhm. Unterrichtssprache a j.

III. Polní hospodářství.

1. Hanuš, Agrikulturní chemie. — 2. Bauer-Burket, Nauka o pěstování rostlin hospodářských. — Nebo: Dlouhý, Nauka o polním hospodářství pro ústavy učitelské, díl I. — 3. Macalík-Kofroň-Stach, Učebnice chovu domácích zvířat. — 4. Datel, Praktický včelař. — 5. Roháček, Zemědělské zákony moravské. — 6. Freiberg, Zařízení a hledění školní zahrady. — K sledování současných výzkumů: Hospodářské listy.

IV. Speciální zkouška ze hry na housle.

1. Znalost všech poloh. — 2. Stupnice a rozložené akkordy. — 3. Kreutzer, Etudy. — 4. Nešvera, Eklogy 1.—5. — 5. Mařák, Klassické album, I.—III. díl.

V. Speciální zkouška pro hry na klavír.

1. Stupnice, rozložené akkordy. — 2. Černý, Etudy zběhlosti a zručnosti. — 3. Haydn, Sonaty. — 4. Mozart, Sonaty. Poznámka: Kromě toho jest volno kandidátovi, aby přednesl některé dílo moderní literatury, které sám nacvičil.

VI. Vyučování dítek slepých.

1. Mell Alex., Encyklopedie záležitostí slepých, Pichlerová, Vídeň. — 2. Zprávy kongressův učitelů slepých. — 3. Časopis „Přítel slepých“, Düren, Hamlova tiskárna. — 4. Heller Theod. dr., Psychologie slepých, Engelman, Lipsko. — 5. Fuchs dr., Příčiny oslepnutí, Bergmann, Wiesbaden. — 6. Mell Alex., Vyučování slepých, Pichlerová, Vídeň. 7. — Pöschl Jos., K dějinám moderního stavu záležitostí slepých, nákladem c. k. úst. slep. ve Vídni. — 8. Pablásek, Výchova a vzdělání slepých, c. k. knihosklad ve Vídni. — 9. Braillova soustava not pro slepé, ústav slepých v Hanoveru. — 10. Jos. Libánský, O výchově dítek slepých, nákladem Karla Graesera, Vídeň. — 11. Kellerová Helena, Dějiny mého života, Lutze, Stuttgart. — 12. Pavlík

Frant., Přednášky z vyučování slepých (manuskript). — Poznámka: Jest žádoucí, aby kandidát v ústavě slepých hospitoval . po několik týdnů při vyučování.

VII. Vyučování dítek hluchoněmých.

1. Kolář, Návod k předpravnému vyučování hluchoněmých. — 2. Kolář, Mluvnická cvičení pro nižší třídy škol hluchoněmých. — 3. Kolář, Mluvnice pro vyšší třídy škol hluchoněmých. — 4. Kolář, Jak zacházeti s dětmi hluchoněmými ve škole obecné. — 5. Schell, Hláskování. — 6. Schell, Čítanka pro nižší třídy škol hluchoněmých. — 7. Válek, Čítanka pro hluchoněmé. — Poznámka: Z německých knih všecky knihy Jana Vattra, ředitele ústavu ve Frankfurtě n. M. a Gutzmann, Des Kindes Sprache und Sprachfehler.

VIII. Vyučování dítek mravně zpustlých.

1. Kapras, Stručný nástin duševních vad dětských. — 2. Scholz dr., Charakterfehler des Kindes. — 3. Sully, Nástin psychologie. — 4. První rak. kongres pro ochranu dětí. Die Ursachen, Erscheinungsformen und die Ausbreitung der Verwahrlosung von Kindern und Jugendlichen in Österreich. — 5. Červinková-Riegrová, Ochrana chudé a opuštěné mládeže. 6. Huebr dr., Kinderschutz und Jugendfürsorge. — Dále doporučují se články v Komenském: O lenosti 1900, O nepoctivosti 1901, Úryvky z oboru mravních vad citových 1904, O hlavních příčinách mravní pokleslosti mládeže naší 1902; v Národu a škole: Něco z ochranovny, roč. 23., Obrázky z ochranovny, I. a II. díl, roč. 23. a 24. Zevrubné poučení o této zkoušce viz Věstník Ústředního spolku jednot učitelských na Moravě č. 21, 1908.

IX. Jazyk francouzský.

1. Fiala Hub., Stručná gramatika francouzská. — Nebo: Ploetz K., Nouvelle grammaire française. — 2. Brunetiere, Histoire de la littérature française. — Nebo: Lansen G., Histoire de la littérature française.. — 3. Veselý J., Premier éléments de la conversation française. — 4. Kterákoli školní cvičebnice francouzská 2—3dílná. 5. Larousse P., Dictionnaire complet illustré. — Mimo to četba původních klassických děl literatury francouzské.

Tato zkušební komise vyhrazuje si po případě místo knih v seznamu uvedených doporučiti knihy jiné.

V Brně, dne 23. června 1911.

Eduard Ouředníček, ředitel komise.

Úprava učitelských platů v Čechách. Předloha zemsk. výboru sněmu předložená obsahovala: Místa učitelská II. třídy se zrušují. Služné zvyšuje se automaticky dle úřednických tříd a doplňuje se trienálkami. Aktivní přídavky činí 15% služného a jsou vpočítatelný do pense po 60 letech, v určitých případech i po 55 letech věku.

Vydávání úředních lékařských vysvědčení. Jde-li o vymáhání dovolené z důvodů choroby nebo o dosažení předčasné výslužby, nutno, aby se učitelé a učitelky vykázali vysvědčením okresního lékaře úředního. Ministerstvo vnitra vydalo všem politickým úřadům zemským tento výnos z 20. července 1911 č. 48.238: Pokud se týče postupu při vystavování úředních lékařských vysvědčení, ustanovuje se toto: Vystavování úředních lékařských vysvědčení náleží v obor úřední povinnosti lékařů úředních. O úřední

lékařské vysvědčení žádati si má u politického úřadu. Přednosta úřadu může pro určité druhy případů úřednímu lékaři udělit všeobecné zmocnění, aby takováto vysvědčení vydával. Vyhrazeno je přednostovi úřadu zamítavě vyřídit žádosti o vydání úředního lékařského vysvědčení, pro které tu není veřejného zájmu. Není přípustno taková vysvědčení bez vědomí a příkazu představeného úřadu vystavovati nebo soukromým osobám v krátké cestě vydávati. — Přímé zaplacení úřednímu lékaři stranami za vydání úředního vysvědčení je nepřípustným. Obnosy, které se za vydání úředního vysvědčení na základě zvláštní dohody snad platiti mají, platí se a vyplácejí postupem úředním. Je-li z takovýchto příčin nutnou služební cesta úředních lékařů, patří těmto funkcionářům útraty, které se partikulářem započítají a dle všeobecných zásad o útratách komisních rozdělí.

Velkou vědeckou knihu o husitismu v r. 1915 vydati je plánem čelných pracovníků všech diecésí českomoravských. Nepřátelé strojí útok na náboženství; rok 1915 má státi ve znamení hesla „Pryč od Říma“. Protikatolický tisk tluče na buben a svolává všechny své věrné do pole. Doufáme, že katolíci čeští nezaspí a že rok 1915 je nezastane nepřipraveny. Velké vědecké knihy o husitismu třeba je proto, poněvadž oficiální historický svět český z valné části protikatolicky naladěný a tudíž strannickosti podléhající brožurovou naši literaturu o husitismu ignoruje a bagatelisuje a s ním všichni, kdož v táboře našem nestojí. — Všichni k dílu, ku práci a činům!

ROZHLEDY.

Vychovatelství.

Inserty. Kdo se chce připraviti o poslední zbytek ideálnějšího nazírání na život, ať přečte několikrát insertní část jistých časopisů; kterých, to čtenář — doufáme — snadno uhádne. Počínajíc svedeným děvčetem, jež plod nešťastné lásky darovati nabízí, matkou za přiměřené odstupné prodávající své dítě, pestrými nabídkami k sňatku a hledáním tak zvané „čestné korespondence“ až k hygienickým prostředkům „pro pány a dámy“, diskretní paní, samostatné paní žádající o půjčku, masérce do domu atd. poskytuje tato část denního tisku hrozný obraz „moderních“ poměrů společenských. Inserovati v denních listech není — jak známo — nic laciného; proto musejí stále se opakující jisté anonce vykazovati bezpečně znamenitý úspěch, jinak by inserenti nepřišli ani na své a nedala by se tato insertní část některých listů — často mnoho stran silná — vysvětliti.

Nebezpečí, které všeobecně z takových insertů vzniká, je nesmírné a dosah jeho není ani dosti doceňován. Působí-li pohlednice zhoubně výhradně na pud pohlavní, neušetří inserty dotyčných denníků žádného statku lidstva od svého jedu. — Bohužel může se s příslušných míst zřídka a s nepatrným jen výsledkem proti tomuto řádění čeliti. — Boj proti takovému otravování lidu musí se zroditi a veden býti zase jenom z lidu resp. z kruhů čtenářstva a abonentů dotyčných listů! Nábožensko-mravní výchova a poučování lidu musí člověka tak pozdvihnouti, že s inserenty zmíněného druhu nevstoupí

vůbec do žádného spojení. První povinností každého, jemuž tato věc na srdci leží, však jest přičiňovati se, aby z křesťanských domácností vymizely časopisy, jichž těžiště leží ve špinavé části insertní, a aby byly nahrazeny listy katolickými. — Čtení „dnešních oficiálních a reprezentačních denníků“ — jistých ovšem! — bych mládeži velice zrazoval; neboť pustý boj vášnivých politických stran, dlouhé „instruktivní“ odstavce Ze soudní síně a otravné inserty — to není četba pro mladou, vnímavou mysl, to jsou návody k napodobení, mládeži velice dobře chápané. Důsledek: vzrůst kriminalistiky, infekčních nemocí venerických atd. — Dětem tedy novin raději nedávejme! Není to zpátečnictví! Když jinoch neb dívka tak dalece dospějí, že se cítíme povinni vzhledem k všeobecnému vzdělání a zaokrouhlení rozhledu nebrániti jim ve čtení časopisů, tenkrát je na místě, aby výchovný vliv otcův a matčin tolik zmohl, že mladý muž a dospívající děvče shledají nechutným čerpati poučení neb zábavu v insertní části časopisu neb dokonce hledati tam své příští životní štěstí. —

V první řadě měly by se zdvihnouti proti špinavému kšeftařství insertnímu ženy a dívky. Děvče by mělo sebe samu více ceniti nežli věc, kterou lze najmouti neb koupiti, i když kup po případě vede k oltáři. Děvče neb žena měly se považovati přece za něco více než za „zábavnou korrespondentku“ floutka ve většině případů hodně bezduchého; bezduchého proto, že muž trochu jen nadaný podobných prostředků zábavy nepotřebuje a jiným způsobem se u žen uplatní.

Křesťanské matky, vychovávejte své dcery k jemnějšímu a opravdovému pojmání života po stránce právě zmíněné! Od vážného k směšnému je tam jen krůček. Trudno pozorovati, jak směšně přímo a nedůstojně často se reprezentují ženy a dívky v inserátech.

Ve znamení pokroku. Italský soudce Majetti uveřejňuje velice smutnou statistiku. V roce 1891 bylo v Itálii celkem odsouzeno 3605 dětí u věku od 9—14 let. V roce 1900 bylo jich již 5254. A v roce 1908—1909 stoupl počet na 10.758. Ještě hůře je to s odsouzení od 14—18 let. V roce 1891 bylo jich odsouzeno 14.287. V r. 1900 „pouze“ 19.415. A v minulém roce 35.023. — Když povážíme, že průměrně pouze polovina zločinů dojde zaslouženého trestu, pak nutno konstatovati, že dnes je v Itálii na sto tisíc zločinců, kteří osmnáctý rok věku svého nepřekročili. Itálie je zemí skrz naskrz zednářskou a socialistickou. Náboženská výchova je ze všech ústavů veřejných buď z části nebo nadobro vypuzena. V Římě zastavil nedávno magistrát vyučování náboženství na obecných školách; nebude více předmětem povinným a hodiny jemu dříve věnované vymizí z rozvrhu hodin. To se děje pod samými okny Vatikánu! — Pěkný to pokrok.

Proti vyučování cizím jazykům ve škole národní. Správa kantonu ženevského, kde většina obyvatelstva mluví francouzsky, předložila kantonálnímu sněmu návrh zákona, jímž vylučuje se jazyk německý ze škol obecných. Jazyk tento je jedním ze tří mateřských jazyků ve Švýcarsku a proto i velmi potřebným v životě politickém i hospodářském ano začasť i nezbytným. Ale i přes tuto jeho cenu praktickou uznali paedagogové ženevští, že vyučování cizímu jazyku ve školách obecných je takovým hříchem páchaným proti duševnímu vývoji dětí dospívajících, že žádné výhody praktické ani politické ho nemohou odčiniti.

Ze sjezdů:

a) **Mezinárodní kongres proti alkoholismu v Haagu (11.—16. září)** přivábil veliké množství účastníků; zvláště nápadná byla letos veliká účast kněží. V Holandsku samém je veliké katolické hnutí protialkoholické; na 80 tisíc členů spolku střidmosti, z nichž 7 tisíc úplných abstinentů je v Holandsku. Sjezd zahájen katolickými i evangelickými bohoslužbami. Se sjezdem byla spojena důkladná výstava protialkoholická, kterou tetos systematicky poprvé obeslali národové slovanští. I Japonci vystavovali. Sv. Otec poslal sjezdu prostřednictvím biskupa Harlemského svůj pozdrav. Rakousko zastupoval min. rada baron Pražák. Z jednání sjezdového vyjímáme: Velkou vinu na pijáctví mužově lze v častých případech přičísti ženám, které neuplatní v té příčině na muže svůj vliv. V objímání a líbání pijáků na vzájem viděti záchvaty homosexuality. V léčebnách pro pijáky má své místo poučování, výchovná práce, někdy i hypnotická suggesce; pacienty nutno vychovati v uvědomělé abstinenty. Žid dr. Stein z Budapešti výchovu náboženskou v léč. ústavech zamítal, oproti tomu jiní referenti jí přiznávali důležité místo mezi prostředky léčebnými. Nevyléčitelní pijáci mají zůstatí v léčebnách do smrti. Hlavní pramen zla tkví ve svobodě výroby a prodeje lihovín. Náboženskému probuzení a uvědomění děkují mnozí pijáci za své obrácení. Pro pijáka není jiné spásy leč úplná abstinence. Mnoho lze zmoci i mimo sanatoria působením přátel u vyléčených pijáků na posilování vůle jejich, vzbuditi v pijákovi přání napravití se a jej ke slibu úplné abstinence přivésti. Výchovou náboženskou lze mnoho působiti na cit. Uznána nutnost zřizovati kanceláře pro záchranu pijáků.

b) **Mezinárodní kongres pro tělesnou výchovu v Odense** v Dánsku v červenci pořádány a mezinárodní hygienická výstava v Drážďanech přivedly k platnosti tělesná cvičení severanů, odkudž se k nám stále šíří nové metody. Sporty vnikly k nám z Anglie, cviky tělesné přicházejí ze Švédska, které má dnes nejdokonalejší cvičitele, metody cvičné a nekonečné řady nadšených cvičenců. Čeští účastníci sjezdu a cvičení těch musejí doznati, že naše gymnastika je zastaralá a neohrabaná a málo účelná u porovnání s gymnastikou švédskou. V Odense na sjezdě založen „mezinárodní spolek pro tělesnou výchovu“ (Association internationale de l'education physique), který vydávati bude odbornou knihovnu a měsíčník a založí museum; utvořila se už kaucelář mezinárodní — se sídlem v Bruselu, — jež bude připravovati každý rok i mezinárodní sjezdy. Předsedou zvolen ředitel král. tělocvičného ústavu ve Stockholmě major Selén.

c) **První paedagogický mezinárodní sjezd v Bruselu** (v polovici srpna) zbudován byl na základech nejširších. K přednáškám i rozhovorům přihlásili se přední pracovníci v oboru paedopsychologie ze všech zemí. Sjezd konal se 6 dní, z nichž den byl věnován prohlédnutí paedagogického ústavu dra Schuytena v Antverpách. Pracovalo se v 5 sekcích, které obsahovaly: I. paedalogii všeobecnou a názvosloví, II. psychologii dětství, IV. výchovu normálních a abnormálních dětí, V. sociologii. Výstava přimykala se úzce ke sjezdu; účastníků bylo přes 600. Sjezd vyzněl v ten smysl, že učitel má býti osvobozen od starých rutin, vyučování a výchovy mládeže, dětem že má býti podáváno učivo čisté, rozumové, pozitivní, založené na základech vědeckých,

že škola a domov mají o výchově pracovati s naprostou shodou — slovem, že výchova a vyučování mají býti založeny na novém základě vědeckém a uměleckém. Škola má se státi na tomto základě opravdovou dílnou lidskosti a nikoliv odporným místem školometským páchnoucím plísní starých časů; do školy má býti vneseno veselí a radost z výchovné práce. Na sjezdu bylo s bolestí konstatováno, jak bídně je leckde postaráno o vzdělání učitelstva. Účastníci z Rakouska cítili, který stát se miní, ač se přímo nejmenovalo.

d) **Třetí sjezd unionistů na Velehradě** konán letos bez účasti členů pravoslavných církví nesjednocených. Z deseti ohlášených referátů odpadly právě tři nejzajímavější, poněvadž referenti se nedostavili. Velmi živě rozebírán byl vliv protestantismu na církve východní a náš poměr k svatým v církvi východní. Z praktických návrhů na sebe upozornil ten, aby totiž vymoženo bylo, by theologové jak katoličtí tak pravoslavní z východu mohli studovati bohovědu na našich ústavech a fakultách theologických. Ředitel pravoslavného semináře bulharského v Cařihradě stěžoval si totiž, že dnes musí své chovance za vyšším vzděláním posílati na fakulty protestantské; chovanci vracejí se jim pak poprotestantštění a na církevní život má to neblahý vliv. Studium na katolických ústavech bylo by jim milejší. Usneseno, aby veškeré jednání sjezdové přeloženo bylo do ruštiny a rozesláno po Rusku, výtah jednání sjezdového s případnými návrhy sjezdem přijatými poslati pak oficiálně všem východním církvím se žádostí, aby k návrhům těm zaujaly svá stanoviska. Jako nejlepší znalec bohovědy ruské a řecké osvědčil se na sjezdu — Vlach P. Palmieri.

e) **II. odborový sjezd křesťansko-sociální německého dělnictva v Rakousku.** První kongres konán v únoru 1909. Celá organizace odborová křesť.-sociální vyvinula se mezi lety 1903—1910. Na první konferenci odborové v listopadu 1907 zastoupeno vesměs 33.496 členů. — Na prvním kongressu zastoupeno bylo už 16 ústředních svazů a 27 místních spolků se 40.823 členy. — Počátkem r. 1910 bylo 20 ústředních svazů a 10 místních spolků se 46.553 členy. Mimo svaz odborový bylo 3433 členů. — Dnes je členů 60.000. — Ostatní odborové křesť.-sociální svazy (česko-moravský, polský, slovinský, vlašský) mají dohromady 50.000 členů. Z těchto cifer vidíme vzrůst a pochopení myšlenky křesťansko-sociální v lidu.

Listárna redakce.

Do redakce vstoupí počátkem ročníku XII. slovník pan Dr. Josef Kratochvíl. Prosíme přispívatelů, aby články filosofické, jakož i filosof.-paedagogické již nyní zasilali na adresu: Dr. Josef Kratochvíl, professor reálky v Příboře. Redakce.

„Vychovatelské Listy“

:: vycházejí 25. každého měsíce, vyjma měsíce července a srpna ::

Roční předplatné 6 K zasílá se administraci do Ivančic. — Redakci vede Karel Tiray, katecheta v Ivančicích. — Týž přijímá všechny literární příspěvky. Za redakci a vydávání zodpovídá Robert Veselý ve Strážnici. — Administraci vede pan Frant. Zajíc, učitel ve Valašském Meziříčí. — Expedici obstarává knihtiskárna Rob. Veselého ve Strážnici. Tamtéž se přijímají reklamace.

Všecky příspěvky se honorují.